

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра української та зарубіжної літератур

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Мельник Н. Г.

Протокол № _____

«___» _____ 2024 р.

Реєстраційний № _____

«___» _____ 2024

**МІФОСВІТ ПОЕЗІЇ БОГДАНА-ІГОРЯ АНТОНІЧА ТА СПЕЦИФІКА
ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ЙОГО НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ**

Кваліфікаційна робота студентки
факультету української філології
групи УФРм-22
другого (магістерського рівня)
спеціальності 014.01 Середня освіта
(Українська мова та література)
додаткової спеціальності –
Редагування освітніх видань
Дроворуб Уляни Дмитрівни
Керівник: кандидат філологічних
наук, доцент **Мельник Н. Г.**

Оцінка:
Національна шкала _____

Шкала ECTS ____ Кількість балів _____

Члени комісії

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Дроворуб Уляна Дмитрівна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело. Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

АНОТАЦІЯ

Дроворуб У. Д. Міфосвіт поезії Богдана Ігоря-Антонича та специфіка інтерпретації його на уроках літератури. Кривий Ріг, 2024. 73 с.

У магістерській роботі досліджено специфіку відображення авторського міфосвіту, відображену в поезії Богдана Ігоря-Антонича та специфіку його інтерпретації на уроках української літератури. Акцентовано на оригінальних підходах письменника до традиційної міфологічної символіки.

Ключові слова: поезія, міфосвіт, інтерпретація.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	7
1.1. Міфопоетика як шлях літературознавчого аналізу.....	7
1.2. Творчість Богдана-Ігоря Антонича в літературознавчому дискурсі.....	10
Висновки до першого розділу.....	15
РОЗДІЛ 2. ХУДОЖНЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЯ АВТОРСЬКОГО МІФОСВІТУ В ПОЕЗІЇ БОГДАНА-ІГОРЯ АНТОНИЧА.....	16
2.1. Інтерпретація традиційних міфологічних образів у поетичних збірках Б.- І. Антонича.....	16
2.2. Репрезентація авторського міфу у поезії митця.....	29
2.3. «Примирення» християнства з язичництвом у поезії Б.-І. Антонича.....	36
Висновки до другого розділу.....	41
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ Б.- І. АНТОНИЧА В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ЛІТЕРАТУРИ.....	43
3.1. Аналіз чинних програм з української літератури.....	43
3.2. Методичні можливості вивчення творчості Б.-І. Антонича в шкільному курсі літератури.....	49
Висновки до третього розділу.....	63
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	68

ВСТУП

Актуальність дослідження

Незаперечним є той факт, що кожний митець кровно пов'язаний з рідною культурою, а його творчість прямо чи опосередковано оприявлює сформовані тисячоліттями традиційні народні уявлення про світ загалом та людину в ньому, зокрема. Звернення до творчого доробку письменника відкриває читачеві оригінальну картину світу, яка великою мірою ґрунтується на давніх світоглядних архетипах власного народу.

Література 20-20 років ХХ століття особливим чином відображає зв'язок письменників із національною стихією, адже когорта талановитих митців-модерністів свідомо прагнула наповнити художній простір власними відкриттями естетичних координат життя людини, осучаснити їх, відповідно до нових нагальних завдань доби. До таких авторів належить і видатний український поет-модерніст Богдан-Ігор Антонич, який зумів створити та репрезентувати у власній творчості оригінальну міфопоетичну картину світу, що є пов'язаною з традиційними архетипами українства.

Мета кваліфікаційної роботи: дослідження міфопоетичної картини світу, відображеної в поезії Б.-І. Антонича та методичні можливості вивчення творчості поета в шкільному курсі літератури.

Відповідно до мети визначено такі основні **завдання**:

- визначення теоретичних основ дослідження;
- аналіз поетичних збірок Б.-І. Антонича «Привітання життя», «Велика гармонія», «Три перстені», «Зелена Євангелія», з погляду відображення в них міфосвіту автора;
- визначення методичних можливостей вивчення творчості Б.-І. Антонича шкільному курсі літератури;
- узагальнення результатів кваліфікаційного дослідження.

Об'єктом дослідження є поетичні твори збірок Б.-І. Антонича «Привітання життя», «Велика гармонія», «Три перстені», «Зелена Євангелія» та освітній процес загальноосвітньої школи.

Предмет дослідження – особливості міфопоетики поезії Богдана-Ігоря Антонича та методичні можливості її інтерпретації в шкільному курсі української літератури.

Під час проведення дослідження були використані **методи**:

- аналіз критичної літератури з проблем міфопоетики;
- герменевтика (тлумачення міфологем у поетичних творах);
- порівняльний метод (визначення генетичних витоків та типології міфологічних образів та символів у поезії митця);
- інтерпретація, архетипний аналіз тексту.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що матеріали можуть бути використані на уроках літератури, позакласного читання та на факультативних заняттях у класах з поглибленим вивченням української мови і літератури в профільній школі; а також для підготовки вузівських лекцій, спецкурсів, студентських наукових робіт.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи складає 73 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Міфопоетика як шлях літературознавчого аналізу

Дослідження міфосвіту літературного твору / творчості письменника відкриває нові шляхи інтерпретації художнього тексту. Незаперечним є тісний зв'язок між літературою та фольклором (міфологією). Сформовані в колективній фольклорній свідомості архетипи, символіка, образність, стилістика значною мірою визначають зміст літературного твору як зразка національної культури.

В основі культури кожного етносу лежить його міфологічний пласт, який навіть через багато століть визначає світоглядні основи носія цієї культури.

Враховуючи тісний зв'язок літератури з фольклором (міфологією), в процесі аналізу художнього твору доцільним, на нашу думку, є шлях його вивчення з погляду міфопоетики.

У руслі нашого дослідження вважаємо доцільним окреслити ключові літературознавчі поняття, що важливі для осмислення обраної проблеми.

Літературознача енциклопедія містить таке визначення поняття *міф*: це «універсальна чуттєва дійсність, структурована за людським світосприйняттям, не ідентична довкіллю, однак кожен, хто перебуває в її межах, вважає її єдино можливою, справжньою, тому втрата міфу відповідає втраті сенсу життя»[27, с. 538].

На думку Ю. Коваліва, міфові «властиві просторова архітектоніка найчастіше у вигляді дерева світу, окремий циклічний або лінійний час, своя сакралізована історія, початком якої була космогонічна оповідь [26, с. 538].

Важливою складовою міфопоетичного аналізу літературного твору є дослідження художніх функцій *міфема*: «Міфема – найменший елемент, фундаментальний складник міфу, який використовують і в ньому, і в художній літературі; входить до складу системи світобудови, що відповідає уявленню

людини, а не довкілля, вважається справжнім, а не фіктивним. Може набувати космогонічних, астральних, антропоморфних, тотемічних, анімістичних, есхатологічних характеристик. Часто міфема пов'язана з художніми завданнями твору, наприклад із використанням подвійної семантики, поєднанням раціональних та ірраціональних чинників...» [27, с. 54].

Оскільки наше наукове дослідження перебуває в тісному зв'язку з проблемою міфологізму літературного твору, доцільно окреслити зміст поняття *міфологізм*. За літературознавчою енциклопедією, *міфологізм* – це «спосіб поетичної реалізації міфу в художній літературі, його смислове переінакшення на основі інтерсеміотичних прийомів, зокрема, зокрема, використання міфологем у новому семантичному полі, що актуалізує їх відмінні значення при збереженні архаїчної домінанти. На переконання засновника архетипної критики Н. Фрая, ідея письменства полягає у перетворенні міфів, отже, історія літератури тлумачиться не як процес, а як форма внутрішнього саморуху, що спрямований на видозміну міфем на різних етапах розвитку художньої свідомості. Відображення архетипів у літературному творі здійснюється через форми поетичного мислення, зокрема, через символ. Подібні міркування висловлював О. Потебня («Записки з теорії словесності»), який вбачав у міфі «поетичний образ», на відміну від світосприйняття первісної людини, для якої ці поняття не збігалися, вказував на суголосся психологічних засад слова, міфу та літературного твору» [27, с. 54-55].

У шкільному курсі української літератури міфологізм трактується як «спосіб поетичної реалізації міфу у творах оригінальної літератури. Значення міфу в літературному творі не тотожне змісту першоджерела й залежить від культури епохи, задуму письменника, жанру твору. Той самий міфологічний мотив, опрацьований протягом багатьох століть, набуває в кожній епосі нових значень» [1, с. 136].

Спираючись на сучасні дослідження проблеми міфопоетики художнього твору (праці О. Киченко, О. Коляди, О. Кобзар, І. Піонтковської), такий підхід до аналізу творчості Б.-І. Антонича вважаємо доцільним.

О. Кобзар у студії «Міфопоетика як предмет і метод літературознавчого дослідження» вважає такий шлях наукового пошуку особливо ефективним, оскільки він «дає можливість встановити присутність й особливості функціонування міфологічних моделей, образів, мотивів у художніх творах, де свідома авторська міфотворчість часто пов'язана із спонтанним засвоєнням та відтворенням міфологічних структур» [21, с. 132]. Дослідниця вважає, що вивчення літературного твору з елементами міфології крізь призму міфопоетики сприяє осмисленню результатів авторської рецепції міфу, його творчої обробки, процесів творення письменником цілісної картини світу; ілюструє зв'язки тексту (інтертекстуальні та позатекстові) з «культурою, релігією, біографією автора»; виявляє традиційні «мотиви, сюжети, образи», що зазнали творчої інтерпретації.

Іншими словами, такий підхід дозволяє дослідникову відкрити «нові смисли поетичного тексту» [21, с.136].

О. Кобзар, у процесі аналізу художніх підходів письменника до залучення міфопоетики в композицію літературного твору, визначає такі як:

- використання традиційних міфологічних сюжетів та образів;
- творення авторського міфу;
- міфологічна стилізація [21, с. 135].

Використання автором відомих культурній традиції міфологічних сюжетів, образів, як правило, позначено інтерпретаційними та трансформаційними процесами, в основі й результаті яких – формування проблематики художнього твору [21, с. 135].

Письменник сам часто є творцем авторського міфу. Спираючись на закони поетики міфу, автор організовує художній текст.

Ще одним важливим напрямком залучення міфопоетики в літературний твір є міфологічна стилізація, в основі якої лежить формальна імітація стилю міфу, що відіграє швидше декоративну роль [21, с. 135].

Ми погоджуємося з думкою О. Кобзар, яка вважає міфопоетику методом дослідження, що дозволяє визначити «як інтертекстуальні зв'язки, так і позатекстові – взаємозв'язки з культурою, релігією, біографією автора. Як метод інтерпретації художніх творів міфопоетика сприяє поясненню мотивації вчинків та поведінки персонажів, відкриває нові смисли поетичного тексту. Міфопоетика включає у себе не тільки цілий комплекс літературознавчих понять, серед яких «міфема», «міфологема», «архетип», «поетичний космос», а й особливий тип мислення – міфомислення, й ритуал.

Міфопоетика як поетична трансформація міфу на змістовому та формальному рівні являє собою взаємне переплетіння міфорецепції та міфотворчості» [21, с. 138].

Такий підхід, на нашу думку, є доцільним у процесі аналізу поетичних творів Б.-І.Антонича, що являють собою цілісний міфосвіт, побудований на основі традиційних та авторських уявлень про світ, красу, мистецтво, любов.

1.2. Творчість Б.-І. Антонича в літературознавчому дискурсі

Творчий доробок Богдана-Ігоря Антонича порівняно невеликий, проте надзвичайно яскравий і оригінальний. Уже в студентські роки він стає досить відомим, коли в 1931 році виходить у світ його перша збірка віршів «Привітання життя». «Згодом вийшло ще дві – «Три перстені» (1934) та «Книга Лева» (1936). Наступні дві книги видані після смерті митця. Це його рукописна спадщина, яка лягла в основу збірок «Зелена Євангелія» (1938) та «Ротації» (1938). Письменник є автором трьох незавершених творів: новели «Три мандоліни», роману «На тому березі» та лібрето до опери «Довбуш» [25].

Поезії Антонича перекладено англійською, італійською, латвійською, литовською, німецькою, польською, португальською, російською, сербохорватською, словацькою, угорською, хорватською, чеською мовами.

Модерна творчість митця стала предметом ряду літературознавчих студій, присвячених аналізу художнього світу поезії загалом та її міфологічних параметрів зокрема. До вивчення поезії Б.-І. Антонича крізь призму відображення в них міфологічних уявлень зверталися такі дослідники як: С. Андрусів, Ю. Андрухович, І. Бетко, П. Дунай, І. Дмитрів, М. Жулинський, М. Ільницький, Г. Кернер, Ю. Ковалів, М. Ковальчук, О. Котубей-Геруцька, В. Лісовий, В. Махно, М. Новикова, Я. Поліщук, О. Пономаренко, Е. Соловей, Л. Стефанівська, М. Ткачук.

Визначаючи витoki модерної стилістики творчості митця, М. Ткачук трактує її як сюрреалістичну: «Художній дискурс Б.-І. Антонича розгортався в річищі поезики сюрреалізму, тобто надреалізму, авангардистської течії в мистецтві ХХ століття, яка живилася філософськими ідеями інтуїтивізму Анрі Бергсона (про свідоме й несвідоме) і теорією психоаналізу Зигмунда Фрейда. Виникла у Франції, маніфест сюрреалістів (1924) написав поет і лікар-психіатр Андре Бретон. Назва виникла у передмові Гійома Апполінера до п'єси «Груди Тіресія» (1917), яку він назвав «сюрреалістичною». Митці цієї течії розширювали тематику мистецтва за рахунок світу інстинктів, снів та марення, прагнучи проникнути у приховані сфери психіки й відтворити їх. Сюрреалісти вважали, що за допомогою вільної гри уяви, польоту думки, химерних зигзагів асоціацій, несподіваних образів можна проникнути в сутність життя, створити справжні перлини мистецтва. Такі ідеї поширювались у світовому мистецтві, не обминувши й українського, зокрема поетів Нью-Йоркської групи. Але їх попередником був Богдан-Ігор Антонич, якого вони популяризували, зокрема перекладали англійською мовою» [43, с. 69]. Базуючись на засадах сюрреалістичної естетики та поезики, творчість

поета увібрала її провідні риси: «повернення до внутрішнього світу людини» ; «еротизм у широкому смислі»; «снодійна естетика; залучення сну в буденну реальність; прагнення до містичного; матеріалізація фантастичного; асоціативне нагромадження поетичних образів без явного логічного зв'язку; алогічне поєднання окремих реалістичних елементів» [43, с. 69].

На переконання М. Жулинського, «духовний світ Антонича розпростертий на весь обшир української та праслов'янської міфосвідомості, він прапервісний, язичницький, народний і водночас органічно зрощений з європейською культурою і мистецтвом ХХ ст.» [37].

О. Пономаренко відзначає унікальність творчості поета як на композиційному, так і на змістовому рівні, що «являє собою унікальне завершене ціле, в якому річний цикл накладається на світовий, тобто здійснюється розвиток від космогонії до есхатології, після чого повинен розпочатися новий цикл буття. Але в есхатологію вкраплюються урбаністичні мотиви, які набувають загрозливого апокаліптичного звучання. Язичницька космогонічна модель світобудови поєднується з християнським уявленням про апокаліптичне прямування людства до цивілізаційної досконалості» [37].

Дослідженню міфосвіту Б.- І. Антонича, проблемам національної ідентичності, сутності людської долі, відображених у поезії митця, присвятили свої праці Д. Ільницький, С. Андрусів, І. Бетко та інші.

Д. Ільницький, що став упорядником нового видання творів Б.- І. Антонича, предметно дослідив доробок митця і прийшов до висновку про поєднання в цьому творчому феномені творчого та інтелектуального начал: «Своїм прикладом Антонич довів успішність і плідність зв'язку категорій модерного і національного. Як на мене, Антонич є актуальним у зв'язку із своїм підходом, своїм ставленням до творчої праці, яка для нього є передусім великою мистецькою відповідальністю» [18]. На думку дослідника,

«Богдан Ігор Антонич вирізняється серед свого літературного покоління глибоким аналітичним розумом, миттєвою реакцією на новизну, незалежністю у висловлюванні думок та великим обсягом знань з літератури й мистецтва» [18].

С. Андрусів у своїх літературних дослідженнях звертає увагу на вплив міфосвіту Б.-І. Антонича на формування національної свідомості та ідентичності. Вона досліджує, як образи, створені Антоничем, вплинули на літературний контекст того часу, а також як вони можуть інтерпретуватися в сучасному контексті [4].

І. Бетко в своїх працях звертається до міфосвіту митця, розглядаючи його як джерело натхнення та рефлексії. Вона робить логічний висновок про можливість переосмислення образів та мотивів поезії Б. - І. Антонича в контексті сучасних літературних та культурних реалій [6].

М. Новикова справедливо зазначає: «Міфологізм» Антонича (про який одноставно згадують критики) – це не лише стиль. Це український «образ світу», що виходить до своїх європейських та індоєвропейських першокоренів. Сьогодні «в широкий світ» виходить сама Україна. І світові саме час, мабуть, побачити себе в українському світовидчому дзеркалі, а нам – українського письменника Антонича в контексті не лише європейської літератури, а й європейської «історії духу» [30].

М. Ільницький розглядає міфосвіт Богдана-Ігоря Антонича як особливу форму художнього втілення національних традицій та культурного досвіду. Він визначає місце митця у літературному процесі України ХХ століття, підкреслюючи його унікальність як поета, що активно спрямовує свою творчість на розкриття духовного багатства та національної ідентичності [13]. Науковець також звертається до аналізу стилістичних особливостей творчості поета-модерніста, зосереджуючись на застосуванні у його віршах

міфологічних образів та архетипів. Дослідник вважає, що Антонич не просто використовує міфологію як засіб оформлення своїх творів, але й занурюється в глибини національного підсвідомого, щоб знайти в ньому нові, унікальні символи та сюжети [13].

М. Ільницький спрямовує свої дослідження на аналіз стилістичних особливостей творчості Б.-І. Антонича. Він акцентує увагу на використанні поетом міфологічних образів та архетипів та робить висновок про те, що вони відображають глибокі філософські, культурні та національні аспекти. Результати такого аналізу творчості митця дозволяють зробити висновок про взаємозв'язок міфологічних образів у творчості поета з національними мотивами, визначити їх роль у створенні особливої глибини та семантичної насиченості змісту поезій. Дослідження М. Ільницького розкриває важливий аспект міфосвіту Антонича та його значущість для української літератури [13].

Висновки до першого розділу

Узагальнивши результати теоретичних праць із проблеми нашого кваліфікаційного дослідження, ми прийшли до таких висновків:

1. У процесі вивчення складових поетичного міфосвіту Б.-І.Антонича доцільно використовувати засади міфопоетики як методу літературознавчого дослідження. Вивчення літературного зразка крізь призму міфопоетики сприяє окресленню складових авторської рецепції міфу, моделей інтерпретації світових архетипів осмисленню цілісної картини світу митця.

2. Модерна творчість митця стала предметом ряду літературознавчих студій, присвячених аналізу художнього світу поезії загалом та її міфологічних параметрів зокрема. Поетичний доробок Б.-І.Антонича в літературознавчому дискурсі осмислюється як модерний (сюрреалістичний) феномен в українській літературі, що базується на українській (праслов'янській) міфосвідомості, є оригінальним поглядом на світ, демонструє особливу форму художнього втілення національних традицій та культурного досвіду, відображає глибокі філософські, культурні та національні аспекти.

РОЗДІЛ 2. ХУДОЖНЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЯ АВТОРСЬКОГО МІФОСВІТУ В ПОЕЗІЇ БОГДАНА-ІГОРЯ АНТОНИЧА

2.1. Інтерпретація традиційних міфологічних образів у поетичних збірках Б.-І. Антонича

Протягом свого короткого життя Б.-І. Антонич створив 6 поетичних збірок – «Привітання життя» (1931), «Велика гармонія» (1932), «Три перстенця» (1934), «Книга Лева» (1938), «Зелена Євангелія» (1938) і «Ротації» (1938).

Перша збірка поезій Б.-І. Антонича «Привітання життя» виходить у 1931 році в журналі «Вогні».

Після видання у 1967 році книги поезій митця, упорядкованої Дмитром Павличком, ім'я поета надовго стало забороненим. Повне зібрання творів побачило світ у 2009 році у видавництві «Літопис» (Львів) із передмовою М. Ільницького [47].

У поезії «Автобіографія» Б.-І. Антонич так описує стан, який підштовхнув його до творчості

*В горах, де ближче сонця, перший раз
приглянувся небу,
тоді щось дивне й незнане пробудилося у мені,
І піднялася голова, й слова прийшли до уст зелені [47].*

Дві останні збірки і книга віршів «Велика гармонія» надруковані вже після смерті поета.

Про природу і значення творчості Б.-І. Антонича досить містко висловився В. Шевчук. Поет, на думку дослідника, «прийшов і побачив те, що не могли побачити інші, бо не вміли дивитися так, як він. Через це й поезія його – відкриття у світі давно знаного, але не сказаного й не відкритого ніким <...> з-

під його руки полилися такі строфи, в його мозку творилися такі образи й асоціації, що недаремно його й «божищем» називали!» [47]

Міфосвіт поезії Б.- І. Антонича презентує вміння автора транслювати традиційну міфологічну символіку відповідно до власних естетичних завдань.

На думку, М. Ткачука, художній світ поета є результатом творчого переосмислення світового культурного досвіду, помноженого та видатний талант: «У плеяді найвизначніших поетів світу Богдану-Ігорю Антоничу належить почесне місце. Його дискурсивна практика увібрала в себе первісне коріння індоєвропейської та праукраїнської міфології, сягає духовних світових і українських пластів культури. Переосмислені й збагачені талантом поета, вони творять оригінальний, самобутній і органічний художній світ, який бентежить уяву читача і приносить естетичне задоволення» [42, с. 53]

Дослідники відзначають інтерес митця до традиційної міфології як такий, що супроводжує його творчість ще з перших творів. Перша збірка поета «Привітання життя» засвідчила тісний зв'язок його світогляду з давніми уявленнями народу про космічний устрій, взаємозв'язки усього живого на землі, про людину як гармонійну частину природи. Надзвичайний оптимізм збірки виявляється через усвідомлення ліричного героя своїх глибинних витоків, суголосності життя людини з всесвітніми рухами.

О. Пономаренко вважає, що в цій книзі поета «наявні зародки міфологічного мислення, яке характеризується оречевленістю, яскравою наочністю, метафоричністю, ототожненням станів природи та людської душі, поєднанням зорових, слухових, нюхових, дотикових відчуттів, зрушенням різних часо-просторових площин, алогічним зчепленням образів, багатоманітною асоціативністю, застосуванням прийомів метаморфози, гіперболи, принципів аналогій та паралелізму» [35].

У програмовому вірші «Привітання життя» автор осмислює категорії часу, людського віку, людської долі крізь призму міфологічних уявлень.

Весна, літо, осінь, зима традиційно розумілися народом не лише як пори року, а як метафоричні образи етапів життя.

Категорія часу розуміється як безмежний містичний океан, що складається із хвиль (миттєвостей, днів, століть). Доля людини осмислюється як звено вічного ланцюга часу, мить поміж минулим і майбутнім:

*І день і вік однаково минають. Не задержатъ
нам хвилі. Кожна мить знов родить другу мить,
і перша в другій спить, обі у третій, та, як вежа,
час виростає й меж не має й нас німить.
Так на минулого й майбутнього раменах
повішено, мов плахту, долю нашу.
Ми – ланцюга поодинокі звена,
ми – відтинок малий зі стрічки часу [47].*

Розуміння законів Всесвіту, плинності, кінцевості людського життя не є у поета приводом для песимізму. Навпаки, вірш надзвичайно оптимістичний, головною ідеєю якого є утвердження думки про необхідність використання можливостей молодості, обов'язкову динамічність життя:

*Це наших днів звичайна тут дорога,
не падає ніщо до безвісті води.
Віддати треба нам життя щомога,
а треба кожному, ще поки молодий.
Тепер ще квітка дійсності надією цвіте,
не кидає ще тіні дерево зневіри.
Хоч знає, що морози, серце вірує проте
і ліктями ужитку правди ще не мірить [47].*

Вірш має інтертекстуальні перегуки з поезією Олександра Олеся «Чари ночі» (1904): (заклик до активності в житті, осмислення молодості як весни життя, усвідомлення плинності і кінцевості людського віку).

Написаний через 27 років після Олесевого гімну молодості, твір передає таке ж відчуття радості молодого життя, повного перспектив і майбутніх звершень:

*Вітай життя! Що біль даєш, і щастя,
і красу, і сум, і горе. В мені юний пал вне вмер ще.
Вітай життя! І на привіт тобі я понесу
м'яке, та в панцир крицевий закуте серце [47].*

Ілюстративною щодо презентації вищеназваних ідей у творчості митця є поезія «Дороги» (1933). Концепт *дорога* осмислюється в двох значеннях: як дорога в прямому розумінні цього слова, і як життєва дорога (людський вік, доля).

Дорога життя розуміється як категорія безкінечна (в руслі міфологічних уявлень про нескінченність енергії, можливості її переходу в інші форми):

*Розгорнулась земля, наче книжка
(дороги, дороги, дороги).
Зашуміла трава і пришикла,
простелилась нам юним під ноги.
Тільки небо і тільки пшениця
(над нами, за нами, під нами).
Тільки безкрай і далеч іскриться,
Тільки безвість вітає вітрами [47].*

Знаково, що образ криниці розуміється автором як шлях в інший світ, варіант іншої життєвої дороги:

*Заліzysta вода із криниці
(дороги, дороги, дороги).
О, відкрий нам свої таємниці,
дивний місяцю мідянорогой!*

Невипадково поряд із криницею (водою) у творі – місяць. Такий підхід є традиційним для народного міфологічного світогляду, який передбачає

тісний зв'язок між цими явищами. Місяць трактується як сила, яка може впливати на долю (дорогу) людини.

Загалом твір присвячено оптимістичному утвердженню краси й перспективи юності, молодості, які відкривають широкі дороги до здійснення мрій:

*Бо в дорогах звабливая врода
(о зелень! о юність! о мріє!).
Наша молодість, наче природа,
колосистим ще літом доспіє [47].*

Суголосним за настроєм є вірш «Пісня про вічну молодість». Людське життя (доля), даровані Вищими силами, – швидкоплинні й у традиціях міфологічної свідомості українців осмислюються як такі, що проносяться на містичних конях часу.

*Запрягти до саней чотири чалі коні
і в чвал, і в чвал!
Заіржуть баскі бігуни на реміннім припоні,
аж луна відіб'ється
від скал, від скал.
Тріснути батогом на вітер буйний
і вдаль, і вдаль!
Наші очі далеччю гартуймо,
а серце куймо
на сталь, на сталь [47].*

Народна українська пісня «Із-за гори кам'яної», що має численні варіанти, містить сюжетний елемент, тісно пов'язаний із таким трактуванням плину і сутності людського життя, його залежності від вічних законів буття та вищих сил. Мотив неповернення молодості, необхідності цінувати життя відображено в словах пісні, яку очевидно, добре знав Б.-І. Антонич: «Запряжу я коні сиві,/Коні воронії /Та й поїду доганяти/ Літа молодії. Догонив я літа свої

/ На кедровім мості / Ой верніться, літа мої / Хоч до мене в гості./ Хіба би ми дурні були / Розуму не мали, / Щоби такі молоденькі / До старих вертали/» [48].

Образ коня у поезії також базується на давніх тотемічних культурах українців. Кінь – чарівна тварина, що може говорити, страждати, попереджати про небезпеку головного ліричного героя. Часто кінь постає в народній міфології як демонічна тварина, пов’язана з потойбіччям. У творчості поета знаходимо збірний образ коня, який уібрав всі пласти його трактувань у народній традиції. Кінь – чарівний рушій не лише життя людини, а й Всесвіту загалом, він визначає шлях до сонця, мрії, гармонії:

*Ударять у срібну рунь золоті копита,
мов грім, мов грім.
Повними грудима будемо вітер пити,
під дахом синього неба
наш дім, наш дім.
Снігів завмерлу тишу вигуком розпороти:
нема турбот!
І сонцю ми поженемо навпроти
бадьорі, радісні
в галоп, в галоп.
Розпускають коні сиві гриви,
пара з уст, мов дим.
З рвучим вітром буйногривим!
Бути вічно юним,
вічно молодим! [47]*

Мотив їзди на санях як руху людини від народження до смерті асоціативно спрямовує читача до давньоруської літописної традиції, яка великою мірою базується на народних міфологічних уявленнях:

*Запрягти до саней чотири чалі коні
і в чвал, і в чвал!
Навпростець переїдемо всі перепони,
здобудемо
життя фінал [47].*

Поет розглядає існування людини як щось постійно змінне і позитивне. У вірші «Пісня про незнищенність матерії» Богдан-Ігор Антонич висловлює думку, що у світі відбувається безперервний обіг, народження та вмирання речей. Але навіть передбачене відмирання не лякає поета, бо він бачить у цьому процесі природню гармонію.

У традиціях давньоукраїнської міфології осмислюються поетом стихії вогню, води, землі, вітру, зливи. Це живі істоти божественного порядку, а їх сприйняття в поезії митця близьке до античного світорозуміння.

Показовою є поезія «Ранній вітер», у якій *вітер* осмислюється як містична сила, здатна нести на собі зорі, змінювати ніч на день і нести людини радість відчуття життя. Вітер викликає захоплення, п'янить і дарує творче натхнення:

*Крилатий вітер, дужий вітер,
що зорі, листя й ластівки несе,
сп'яняє серце. Ех, летіти
в зелений квітець, в синь пісень!
Піднявся день, мов олень з кручі,
ніч відплила, мов корабель.
Крилатий вітер і пахучий,
мов дзенькіт сріблених шабель [45].*

Поезія «Пожар» із циклу «Привітання життя» містить опис зливи, що супроводжується блискавками. У творі одночасно співіснують містичний страх і захоплення силою природи, притаманні народному світосприйняттю.

Для поета, який в усьому бачить символічні знаки доби, це пророцтво про майбутнє, складне і прекрасне одночасно:

*Блакитну плахту неба передер
нараз, мов тишу грім, червоний серп;
мов з ран, булькоче кров огню зі щерб.
В повітрі пах припалений чабер.
Даремно воду ллють з криниць й озер.
Вогонь над голови пузаті верб
підносить косу полум'я, свій герб,
як віяло з рудочервоних пер.
Стрункою шиєю верх стін і брам
хитає в сторону праву та ліву
з жагою дикою; його жарким устам
крівавим віддиху безмежжя треба.
Та іскрами жбурляє в хмари з гніву,
що сам не може підпалити неба [47].*

Поезія «Змагання атлетів» теж змістовно пов'язана з античною міфологічною традицією, помноженою на оригінальне авторське трактування сучасності. Культ фізичної краси, започаткований в античній культурі, осмислюється поетом відповідно до власних естетичних пріоритетів. У категоріях давньогрецької міфології осмислюється тема життя як боротьби. При всій гіркоті існування, життя людини трактується як великий дар:

*Пухке лице судді, неначе в бонза,
та свиставки пронизливий сигнал,
захоплення в очах довкола пал
і плескіт рук і мого тіла бронза.
Дають побіди келіх у долоні,
беру його в мовчанці сам німій,*

*а на землі лежить противник мій,
повалений в подвійному нельзоні.
Я – грецький бог з античної статуї
виходжу з жестом гордої поваги,
дарма, що оплесків гудуть ще струї.
Несу здобуту чарку в свій притин,
я хочу пити, я горю від спраги,
до уст бокал підношу – в нім полин [48].*

Поезія «Три перстені» може розумітися як авторське трактування природи творчості. *Крилата скрипка, квітчаста скриня, три перстені* – символи творчого натхнення, яке осмислюється як дар Вищих сил, що до певної пори незреалізований митцем. *Три перстені з ясним камінням* – у тексті поряд із п'янливим зіллям, воском, насінням як атрибутами певного містичного ритуалу.

*Крилата скрипка на стіні,
червоний дзбан, квітчаста скриня.
У скрипці творчі сплять вогні,
роса музична срібна й синя.
В квітчастій скрині співний корінь,
п'янливе зілля, віск, насіння
та на самому дні три зорі,
трьох перстенів ясне каміння.
В червоному дзбані м'ятний трунок,
зелені краплі яворові.
Дзвони, окрилена струно,
весні шаленій і любові!
Підноситься угору дах,
кружляє дзбан, співає скриня.*

*І сонце, мов горючий птах,
І ранок, спертий на вориння [47].*

Художні деталі крилата скрипка, окрилена струна, співуча скриня, музична роса мають ознаки антропоморфізму, притаманні міфологічній свідомості. Весна розуміється як час творчості, можливості для творчої реалізації, розкриття всіх граней мистецького таланту.

М. Ткачук справедливо зазначає: «Щедрою образністю позначено вірш «Три перстені», де відображено пошуки героєм краси й гармонії, що виникають у процесі творення. Загадковий світ символізують «крилата скрипка на стіні, червоний дзбан, квітчаста скриня». Саме у скрині опинилися «три зорі, трьох перстенів ясне каміння». Образи таємничих перстенів багатозначні. Перстень – це символ вічності часу, образ замкнутого кола краси й гармонії, безперервності руху, що здійснюється у Всесвіті. Разом з тим він символізує творчу сферу буття й знаходження свого «я» [43].

Поезія «Три перстені» є гімном весні життя і творчості, натхненню, яке митець черпає з природи, Всесвіту, любові, шалу творіння.

Аналізуючи збірку «Три перстені», О. Пономаренко визначає специфіку авторського міфопростору як таку, що «становить ланку антоничівської поетичної концепції світобудови. Він не обмежується неозначеною в часі дійсністю казки; умови його бачення мають чітку вказівку на міфологічний час: пригадування дитячого світосприйняття з метою заглиблення у прапервісність усього світу. Магічні дії, зображені у цій збірці, – це не вигадки фантастичних казок, а символічні дії календарно-обрядових, родинно-обрядових та ліричних пісень, а також ритуальні дійства, як ті, що виконуються людською спільнотою згідно до річного циклу, так і ті, що в природі розгортаються щодня і щоразу являють велике диво» [36].

Поезія «Зелена Євангелія» також оспівує весну в образі якої автор поєднує традиційні народні уявлення про весну як уособлення всього нового в природі та житті людини й модерного погляду автора на цей традиційний архетип. Весна змальовується поетом як чарівна карусель (асоціація з гойдалкою, яка в народній традиції має магичне значення: надає руху всьому живому, очищує енергетичний простір людини, «запускає» нові процеси). Міфологічні образи білих коней, які обертаються на каруселі весни відсилають читача до глибинних міфологічних світоглядних витоків слов'ян.

Архетипні образи *сонце, місяць, дзбан* набувають виразної авторської інтерпретації (*місяць, сонце, земля*) осмислюються в категоріях світогляду горянина (*гірське село, в садах морель*) : «місяць, мов тюльпан, червоний», «у дзбані сонце».

Мотив поклоніння землі стобарвній – провідний у поезії, базується на виразно язичницькій традиції, яка побудована на системі природних культів.

*Весна – неначе карусель,
на каруселі білі коні.
Гірське село в садах морель,
і місяць, мов тюльпан, червоний.
Стіл ясеновий, на столі
слов'янський дзбан, у дзбані сонце.
Ти поклоняйся лиш землі,
землі стобарвній, наче сон цей! [47]*

О. Пономаренко, аналізуючи астральну символіку поезії Б.-І.Антонича, визначає солярні, лунарні, власне астральні символи як ключові змістові характеристики доробку митця. На думку дослідниці, «найяскравіше ознаки національного міфотворення та первісного релігійного світогляду українського народу виявляються у його способах поетизації світил» [35]. Розуміючи астральну символіку як найвагомішу частку космогонічного міфу

Б.-І. Антонича, О. Пономаренко відзначає таку характерну рису його творчості: «язичницький і християнський світогляд витворив своєрідний синтез, що позначився на низці спільних і відмінних ознак поетики. Насамперед – це зрушення часо-просторових площин та еманція нових смислів із поєднання язичницької та християнської символіки <...> Для обізнаних із древньою українською культурою очевидно, що всі магічні дії ліричного героя Антонича з астральною тріадою символізують прилучення і причетність людини, народу до божественного життя небесної рідні» [36].

Поет по-особливому відчуває оточуючий світ, природу, має з ним глибокі кровні зв'язки. У записнику Б.-І. Антонича є такі слова:

*Я розумію вас, звірята і рослини,
Я чую, як шумлять комети і зростають трави [47].*

Поезія Богдана-Ігоря Антонича – це вибух почуттів, емоцій, асоціацій. Його творчість – це своєрідний діалог із Богом, природою, людством.

Творчість митця народилася із бажання знайти місце людини у всесвітній системі, з прагненням розуміти взаємодію людини з навколишнім світом, із прагнення визначити сенс існування людини.

*Я не людина, я рослина,
а часом я мале листя...
Живу, терплю, й умру, як всі звірята...
Звірята й зорі, люди і рослини —
у всіх одна праматір,
природа вічна, невичерпна і невтомна,
хоч час крилатий з вітром лине... [47].*

У поезії «Автобіографія» відображено погляд автора на природу творчості та митця. Здатність творити розуміється як дарунок неба, сонця, що може отримати лише чиста душею людина:

*В горах, де ближче сонця, перший раз
приглянувся небу,*

*тоді щось дивне й незнане пробудилося в мені,
і піднеслася голова, й слова прийшли до уст*

зелені.

*Тепер – де б я не був і коли-небудь,
А все – п'яний дівчак із сонцем у кишені.
Мої пісні – над рікою часу калиновий міст,
я – закоханий в життя поганин [47].*

Спостерігаємо інтертекстуальні зв'язки з даним твором у «Баладі про соняшник» І. Драча, в якому поезія описується як «сонце оранжеве», а митець – хлопчик (незалежно від віку), відкритий до світу / Соняшник. У вірші «Автобіографія» ліричний герой – «п'яний дівчак із сонцем у кишені», «закоханий в життя поганин», який творить пісні, що є над рікою часу калиновим мостом». Калиновий міст – архетипний фольклорний символ часу, людського віку. Пісні, що линуть над калиновим мостом – понад часом і простором. Отже, творчість вічна категорія, за розумінням автора, а талант – результат Божого поцілунку.

Лише людина, відкрита світові, Богу, закохана в життя дитина заслуговує на дар творчості та його реалізацію в пісні.

На думку О. Пономаренко, творчість Б.-І. Антонича – це «національно-релігійна картина світу, реконструйована на базі творчого сприйняття української міфології та міфопоетики Кобзаря. Оскільки будь-яка давня міфологія – це національна картина світу, то міфосвіт Антонича – це народні уявлення, пропущені крізь призму індивідуального сприйняття і вражень поета. Мета його авторського міфотворення – відновлення первісної гармонії між людиною та світом» [36].

2.2. Репрезентація авторського міфу у поезії митця

Філософське світовідчуття поета визначає його творчі підходи до авторського міфотворення. Б.-І. Антонич творить власний міф світового устрою, першопочатку і кінця людської цивілізації загалом і життя людини зокрема.

На думку О. Пономаренко, цей міф першопочатків і кінця є «наскрізним стрижнем міфопоетичних концепцій світобудови Б.-І. Антонича» й вибудовується за зразками космогонії та есхатології [36].

М. Ткачук, аналізуючи поезію Б.-І. Антонича «Змія», зазначає: «ліричний герой, перетворений на рослину, переноситься у міфічний час: *«Мов папороть, перед очима / стає прапервісність твоя. / Ти ще рослина, ти ще камінь, / тебе обкручує змія»*. Таке уподібнення виконує в ліриці Антонича дуже важливу роль, бо з дистанції віддалених часів допомагає споглядати «будівельні» принципи Космосу, виступає основним способом його сприймання у всій безпосередності й чистоті. Міфічне, фольклорне відтінює світ сьогодення, підкреслює особливе, безпосередньо-чуттєве бачення природи, Космосу, притаманне людям античності. Антоничу була близькою думка Вергілія, висловлена у поемі «Георгіки» про те, що людина поряд з Богом створює Космос як упорядковане, гармонійне ціле. В «Зеленій Євангелії» він запевняв: «Знаю тепер, що в кожного серця є окремий всесвіт» [43].

Витоки власної міфоісторії Б.-І. Антонича – у глибині давніх культурних епох, серед яких автор особливо вирізняє слов'янську тематику. Сповідуючи теорію походження всіх народів з Індії, митець малює картини давнього життя свого народу. У поезії «Міф» письменник відображає власні візії щодо генези свого етносу:

*Неначе в книгах праарійських
підкова, човен і стріла.*

*В діброві сяє срібне військо,
шумлять санскритські слова.*

*Русяві й стрункочолі йдуть племена,
і їхні друзі – кінь та корабель.
Горять на небі ясних зір знамена,
мов перехрест окрилених шабель [47].*

У кожній деталі сучасного життя поет вбачає відлуння колишніх часів, зв'язок поколінь. Мотив руху історії по спіралі, повторюваності того, що вже колись було – ключовий для поезії «Хати»:

*Хати, немов гриби червоні,
ростуть під вітром буйновійним.
У черетицю дощ задзвонить.
Моє село, ти ще спокійне?*

*По давніх війнах, що минули,
в лісах багрових виють лиси.
Ще люди заграв не забули,
знов над селом комета висить.*

*В ріці дівчата сонце мують,
прийшли над воду вільхи рядом.
Тут орють від століть, тут сіють
і бунтарів карає влада [47].*

Важливим твором в доробку Богдана-Ігоря Антонича є вірш «Вітер століть» із книги «Зелена Євангелія». У цьому творі поет висловлює розуміння історії як безкінечного уроку свободи і людських почуттів, бо її рух – невпинний. При цьому поет акцентує на дисгармонії між людиною і природою.

Ось таємничіша природа

*в безмежно первісній красі
 (словами не розкрити тайн її).
 Яка ж страшна оцього світу врода,
 що отруїла дні мої...
 («Елегія про перстень молодості») [47].*

Недосконалість заважає єднанню людини зі світом природи, перешкоджає свободі і щастю.

*Хто сіє кров, той жне ненависть
 («Слово про чорний полк»).*

Ключовим поняттям міфосвіту митця є його трактування образу рідної землі. Це і село, і країна, і одна з чотирьох основних стихій (Земля, Повітря, Вода, Вогонь). Осмислені в міфологічному розумінні, вони завжди позиціонуються поетом як тісно пов'язані з світоглядними категоріями рідного народу.

Образ землі ідеалізовано, їй надано священного змісту. Її слід шанувати, їй поклонітися, нею захоплюватися:

- *«Ти поклоняйся лиш землі,/землі стобарвній, наче сон цей!»
 («Зелена Євангелія»);*
- *«О земле, земле батьківська, клятьбо бездольна, моя країно
 Благовіщення! («Країна Благовіщення»);*
- *«і знов цілую чорні скиби,/ припавши перед сонцем на коліна
 («Поворот»).*

У поезії «Країна Благовіщення» подано міфологічний образ батьківщини. Це святкова урочиста земля пращурів, образ якої викликає захоплення в ліричного героя.

*Завія зелені, пожежа зелені,
 і квіття курява, і солов'їні схлипи.*

*Столи весільні – ох – столи не встелені,
і бджіл тьма-темрява, і молитовні липи [47].*

У творі відображено розуміння автором складної історії рідної землі, яка поєднує в собі трагічне й оптимістичне:

*Задума – не задума, смуток і не смуток,
це на країні цій трагічна папілома [47].*

Важливим для розуміння міфосвіту поета є постать Тараса Шевченка. Для митця це символ духовного вогню нації, мудрець, мислитель, який бачить крізь століття подальшу долю України, яка обов'язково складеться оптимістично:

*Шевченко йде – вогонь, людина, буря –
і дивиться в столітню далеч:
в вогні пробуджена
князівна [47].*

Себе ж поет розуміє як частину Шевченкового міфу України, елементом ідилістичної картини гармонійного українського світу, міфологізованого Кобзарем у вірші «Садок вишневий коло хати»; послідовником його художньої традиції (поезія «Вишні»).

Такий підхід може розумітися як прийом «міф у міфові»:

*Антонич був хрущем і жив колись на вишнях,
на вишнях тих, що їх оспівував Шевченко [47].*

Як і в поезії «Країна Благовіщення», образ рідної землі (України) опоетизовано:

*Моя країно зоряна, біблійна й пишна,
квітчаста батьківцино вишні й соловейка!*

*Де вечори з Євангелії, де світанки,
де небо сонцем привалило білі села,
цвітуть натхненні вишні кучеряво й п'ярко,
як за Шевченка, знову поять пісню хмелем [47].*

У поезії «Країна Благовіщення» висловлено безмежну любов до рідної землі. Поряд із усвідомленням трагічної історичної долі України – вислів священного трепету, поклоніння, впевненість у незаперчній цінності і святості української землі:

*Хай на очах землі печать – тьми чорна штольня!
І день не день, і ніч не ніч, і спів не віщий нам.

О земле, земле батьківська, клятьбо бездольна,
моя країно Благовіщення! [47].*

У поезії «Поворот» автор змальовує міфлогічний образ ідеальної землі-батьківщини, освітленої сонцем, такої, що має силу зцілення. Траїда «сонце-земля-людина» постає ключем до розуміння авторського гармонійного світу, мірилом щастя:

*Вернувся я, де вільхи й риби,
де м'ята, іви, де квітчасті стіни;
і знов цілую чорні скиби,
припавши перед сонцем на коліна.
Ой, похилилось надо мною,
як мати понад сином, полум'яне.
І знов мене земля напоїть,
мов квіт росою, поцілунком тьмяним.
І чорні скиби, й сині плавні,
на плоті хмари, наче плахти, висять.*

*Тут я у кучерявім травні
під вільхами і сонцем народився [47].*

Значимим, на нашу думку, є мотив повернення ліричного героя додому, в край, «де вільхи й риби ,/ де м'ята, іви, де квітчасті стіни». Перед сонцем, яке розуміється як мати, герой припадає на коліна в бажанні висловити любов і вдячність, цілує землю, яка «напоїть, мов квіт росою, поцілунком тьмяним», усвідомлює себе природною, гармонійною частиною світу, що будується на взаємозв'язках, взаєморозумінні, взаємолюбіві всіх його складових.

О. Пономаренко справедливо зазначає : «В основі самобутнього міфосвіту Б.-І. Антонича, як і в основі релігійного світогляду давніх українців, зокрема і в Т.Шевченка, лежить культ астральної тріади і культ рідної землі» [36].

Порівнюючи поезію Б.-І. Антонича і Т. Шевченка із погляду наявності в них авторської міфопоетичної концепції, О. Пономаренко приходять до висновку: «Вершиною поетичного мислення Б.-І. Антонича і Т. Шевченка є їхнє уявлення про світотворчий цикл. В міфопоетичній концепції Антонича ідея творчості як першопочатку наскрізна: це і творчість природи навесні, і творчість поетична, майже аналогічна до Божественного першотворення. Творчість реміснична і співочо-музична виступають метафорами до поетичного та божественного першотворення і світотворення [36].

Специфіка авторського міфотворення чи не найяскравіше виявляється в поезіях Б.-І. Антонича «Різдво» й «Коляда». Відповідно до народних апокрифічних легенд, біблійна історія постає в колективній свідомості трансформованою, пристосованою до можливостей її осмислення в загальному (українському) та локальному (кожному етнографічному регіоні) варіанті.

Б.-І. Антонич творить власну історію народження Ісуса Христа, переносючи центр світу в Лемківщину, осмислюючи сакральні мотиви по-лемківськи, так, як його розуміли прості люди. Історія опредмечена в зрозумілих людині категоріях (сани, Дуклі, крисані, стріхи, горіх):

*Народився бог на саях
в лемківському містечку Дуклі.
Прийшли лемки у крисанях
і принесли місяць круглий.
Ніч у сніговій завії
крутиться довкола стріх.
У долоні у Марії
місяць – золотий горіх («Різдво»).*

Образ біблійної Марії близький до казкового образу царівни, князівни, королівни. Використання порівняння «очі наче у сарни» свідчить про оригінальність осмислення митцем традиційних категорій та намагання наблизити образ Марії до образів Богів у язичницькому їх розумінні:

*Тешуть теслі з срібла сани,
стелиться сніжиста путь.
На тих саях в синь незнану
Дитя божє повезуть.
Тешуть теслі з срібла сани,
сняться веснянії сні.
На тих саях Ясна Пані,
очі наче у сарни.
Ходить сонце у крисані,
спить слов'янськеє Дитя.
Їдуть сани, плаче Пані,
снігом стелиться життя («Коляда»).*

О. Пономаренко, аналізуючи міфосвіт поезії митця, робить висновок про наявність у творах Б. -І. Антонича ознаки, яка «робить українське язичництво унікальною космологічною релігією – незаперечна віра в мудрість і необхідність буття для всього суцього. Міфосвіт Антонича дає нам уявлення про багаторівневу циклічність буття, тонке усвідомлення зімкнення

першопочатку з кінцем <...> Мета його авторського міфотворення – відновлення первісної гармонії між людиною та світом <...> його міфотворчість – це не популярний у ХХ ст. інтелектуалізм, зрозумілий вузькому колу обраних і відірваний від національного ґрунту, а цілісний поетичний світ, побудований на базі переосмислення традиційної культури українського народу, спроможної розвиватися та збагачуватись і надалі» [35].

На думку, М. Новикової, з якою ми погоджуємося, «міфотворчість Антонича, отже, має великий і далеко не суто літературний смисл» [29].

2.3. «Примирення» християнства з язичництвом у поезії Б.-І. Антонича

Поезія Б.-І. Антонича, що ґрунтується на народному світосприйнятті, синкретично поєднує в собі елементи язичницького та християнського світоглядів. Вони співіснують гармонійно, як і в відчуттях людини-носія української традиційної культури. Орієнтуючись на лемківські уявлення про світ, митець розуміє світ, людину в ньому як гармонійне природне поєднання всіх знаків, божественних сил, незалежно від їх релігійно-ідеологічної приналежності.

У своїй студії «Міфосвіт Антонича» М. Новикова ставить досить епатажні запитання: «Чи не можна, однак, примирити християнство з язичництвом на чомусь спільному? Стосовно Антонича – на екстазі. Тому самому, який зарівно панує в таких полярно протилежних книжках, як «Зелена євангелія» і «Велика гармонія». Справді, «Велика гармонія» повна екстатичної музикальності, екстатичної напруженості, екстатичного вживання в небо і «занебо». Назви її поезій, почерпнуті з церковних гімнів і псалмів, писані врочисто-таємничою латиною, самі звучать «формулою екстази». Без сумніву, в поезіях відчутний і вплив Р.-М. Рільке (Антонич, до речі, його перекладав). Але й ширше: школа візіонерської поезії Європи, від середньовічних містиків

і св.Терези Авільської – через релігійний досвід контрреформації та барокко, через патетичні переспіви псалмів, такі популярні навіть у глухуватому до всього «горнього» XVIII столітті, – і далі, аж до метефізики Клоделя або Гопкінса. Українська ж література веде свою генеалогію такої традиції ще від славетного «Слова про закон і благодать» митрополита Іларіона» [29].

Цикл «Велика гармонія» (1932) присвячено художньому осмисленню ключових категорій християнства. Переважна кількість творів збірки названі латиною.

У поезії «Mater dolorosa» змальовано сумну картину ходи Божої Матері після розп'яття її Сина:

*Мати йде шляхом
Темряви година,
Зорі жовтим зерном.
Йде із серцем Сина,
Що пробите терном [47].*

Загалом християнський мотив осмислений автором із застосуванням язичницьких світоглядних категорій: ніч, вітри, зорі змальовані як містично-міфологічні явища:

*В темну, чорну ніч
Віяли вітри.
Срібних зір не ліч;
мерехтить лиш три.
Три самотні зорі,
наче сльози три,
наче перли в морі.*

Віяли вітри.

Чорна плахта ночі

Наавкруги шаторм.

Чи що бачать очі?

Мати йде шляхом [47].

У поезії «Confiteor» автор осмислює / переосмислює свої уявлення про світоустрій. Ліричний герой тривалий час «бореться із Богом», не хоче схилити «стрункого чола» перед ним, упевнений у собі та гордовитий, прагне жити без допомоги Бога в своє задоволення. Проте, гармонію знаходить лише тоді, коли приймає Бога:

А сьогодні я спілий, мов літом,

Покінчив молодечі штукарства та герці,

Погодився із Богом та світом

І знайшов досконалу гармонію в серці [47].

«Погодження з Богом та світом» слід, очевидно, розуміти як пантеїстичний підхід до сприйняття Всесвіту. Ця думка продовжується в поезії «Deus magnificus»:

На найвищій недеї гір – є Він,

На найглибшій моря дні – є Він.

На небі, гамазеї гір – є Він,

В кожній ночі, кожнім дні – є Він [47].

Мотив «у кожній речі є Бог» зрозумілий і близький поетові, це шлях до його «примирення» з християнською ідеологією. У вірші «Ut in omnibus glorificetur Deus» Всесвіт осмислюється як створений руками Бога, до кожного атома якого він доторкнувся своєю божественною енергією:

бо слідів Його долонь

повний цілий всесвіт, повний кожний атом [47].

У поезії «Musica postis» подано опис ночі в якому поєднано язичницькі та християнські уявлення. Гармонія ночі передана за допомогою музичних категорій. Зоряне небо звучить по-особливому, випромінює божественну музику: «*В серці, що сповите тихого спокою шарфами, /милозвучний, гармонійний кожен тон. / Далеч обзивається ледь-ледь чутними арфами, /вітер строїть ніч під камертон*» [47].

Автор будує оригінальну картину світового устрою: вночі людина може побачити й почути гармонію речей і звуків, упорядковану Божественним розумом:

Літня, тепла ніч угору на недеї, кичери

Піднесеться пахощами квітів багатьох.

Слухаймо великого концерту, як увечорі

на фортепіано світу – кладе долоні Бог [47].

У поезії «Ave Maria» центральний образ змальовано також із використанням підходів, які передбачають гармонійне поєднання язичницького та християнського світоглядів. Діва Марія, до якої звертається ліричний герой, – «мов спів, мов ранній легіт, мов жемчужна мрія»:

Твоя поява –райський сон, коли ідеши крізь гай шумких сосон,

Ясна, майлива, ніжна, мерехтлива, мов лелія.

Прилинь і принеси цілющий лік в борні важкій,

Енгармонійний скрегіт арфи серця заспокій.

Ave Maria.

Зарання й ввечорі щодня в задумі шепочу Твоє імня.

Імення – пісня соняшна, гармонія, надія.

Прилинь, Всенепорочна, й віджени від мене зло,

Ясну долоню поклади на молоде чоло.

Ave Maria [47].

Категорії, поняття, з якими порівнюється в творі Пречиста Діва – виразно природні. Вона в усьому, що оточує людину.

На слухну думку О. Пономаренко використання автором у поезії чисел «три» та «сім» також свідчить про поєднання в свідомості митця язичницької та християнської символіки, які мирно співіснують: «Антоничеве язичницьке сприйняття світу одухотвореним не драматизує співіснування з християнським монотеїзмом, а додає найчарівніших барв, найвишуканіших ароматів його поезії, як і українському народному мистецтву. Адже національне мистецтво має релігійні витоки» [36].

Торкаючись навіть виразно християнських тем, автор переосмислює їх у руслі свого язичницького світосприйняття. Таку здатність митця поєднувати в собі різні світоглядні пласти, вміння їх трансформувати в межах української ментальності відзначила М. Новикова, назвавши поета «унікальним візіонером язичництва», «реставратором найглибінніших надр української, загальнослов'янської і навіть індоєвропейської міфосвідомості» [29].

Висновки до другого розділу

1. Міфосвіт поезії Б.-І. Антонича презентує вміння автора транслювати традиційну міфологічну символіку відповідно до власних естетичних завдань. Вже перша збірка поета «Привітання життя» засвідчила тісний зв'язок його світогляду з давніми уявленнями народу про космічний устрій, взаємозв'язки усього живого на землі, про людину як гармонійну частину природи. Автор осмислює категорії часу, людського віку, людської долі крізь призму міфологічних уявлень. Весна, літо, осінь, зима традиційно розумілися народом не лише як пори року, а як метафори етапів життя людини. Категорія часу розуміється як безмежний містичний океан, що складається із хвиль (миттєвостей, днів, століть), а доля людини осмислюється як елемент вічного ланцюга часу, мить поміж минулим і майбутнім. Стихії вогню, води, землі, повітря осмислюються поетом у традиціях давньоукраїнської міфології.

2. У творчості поета спостерігаємо зв'язок з античною міфологією, трансформованою відповідно до авторського розуміння сучасності. Культ фізичної краси, започаткований в античній культурі, осмислюється поетом відповідно до власних естетичних пріоритетів.

3. Поет звертається до теми природи творчості, яка осмислюється ним як дар Вищих сил, що дає людині крила.

4. Філософське світовідчуття поета визначає його творчі підходи до авторського міфотворення. Б.-І. Антонич творить власний міф світового устрою, першопочатку і кінця людської цивілізації загалом і життя людини зокрема.

5. Витоки власної міфоісторії Б.-І. Антонича – у глибині давніх культурних епох, серед яких автор особливо вирізняє слов'янську тематику. У кожній деталі сучасного життя поет вбачає відлуння колишніх часів, зв'язок поколінь. Мотив руху історії по спіралі, повторюваності того, що вже колись вже було – ключовий для поезії митця.

6. Ключовим поняттям міфосвіту митця є його трактування образу рідної землі. Це і село, і країна, і одна з чотирьох основних стихій (Земля, Повітря, Вода, Вогонь). Осмислені в міфологічному розумінні, вони завжди позиціонуються поетом як тісно пов'язані з світоглядними категоріями рідного народу. Образ землі ідеалізовано, їй надано священного змісту.

7. Важливою для розуміння міфосвіту поета є постать Тараса Шевченка. Для митця це символ духовного вогню нації, мудрець, мислитель, який бачить крізь століття подальшу долю України, яка обов'язково складеться оптимістично. Себе ж поет розуміє як частину Шевченкового міфу України, елементом ідилістичної картини гармонійного українського світу, міфологізованого Кобзарем у вірші «Садок вишневий коло хати»; послідовником його художньої традиції (поезія «Вишні»). Такий підхід може розумітися як прийом «міф у міфові».

8. Поезія Б.-І. Антонича, що ґрунтується на народному світосприйнятті, синкретично поєднує в собі елементи язичницького та християнського світоглядів. Вони співіснують гармонійно, як і в відчуттях людини-носія української традиційної культури. Орієнтуючись на лемківські уявлення про світ, митець розуміє світ, людину в ньому як гармонійне природне поєднання всіх знаків, божественних сил, незалежно від їх релігійно-ідеологічної приналежності. Торкаючись навіть виразно християнських тем, автор переосмислює їх у руслі свого язичницького світосприйняття.

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ

Б.- І. АНТОНІЧА В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ЛІТЕРАТУРИ

3.1. Аналіз чинних програм з української літератури

Аби визначити методичні можливості трактування міфологізму поезії Б.- І. Антонича, ми звернулися до чинних програм із української літератури:

1. Українська література : програма для ЗНЗ з укр. мовою навч. 10 – 11 класи. Рівень стандарту / Авторський колектив: Р. В. Мовчан, С. Р. Молочко, Д. І. Дроздовський, Л. Т. Коваленко, А. М. Фасоля, В. І. Цимбалюк. Київ, 2017;

2. Українська література, 10-11 класи (Профільний рівень) / Авторський колектив: Г. О. Усатенко, А. М. Фасоля, 2017), що призначена для вивчення української літератури в 10-11 класах загальноосвітніх навчальних закладів за суспільно-гуманітарним напрямом (профіль – філологічний), передбачає теми, пов'язані з напрямком нашого кваліфікаційного дослідження.

Програму «Українська література : програма для ЗНЗ з укр. мовою навч. 10 – 11 класи / Рівень стандарту» створено на основі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 23. 11. 2011 р. № 1392), з урахуванням Програми з української літератури для 5–9 класів для загальноосвітніх навчальних закладів (2012 зі змінами 2015–2017 рр.) та відповідно до Концепції «Нової української школи» (2016) [44].

Програма спрямована на виховання естетичного чуття школярів, котрі живуть у постінформаційній реальності, якій, на думку сучасних науковців, притаманні стрімкі соціокультурні зміни, «кліпове» сприйняття подій, «агресивна візуальність» навколишнього середовища тощо. В умовах, коли старшокласники значну частину свого життя проводять у віртуальному світі, перебувають у реальності, де співіснують елітарне й масове, де рг-технології можуть створити подію з того, що не має високої естетичної вартості, важливо навчити їх розрізняти якісні мистецькі об'єкти від того, що є проминальним і кон'юнктурним.

Навчальну програму зорієнтовано на те, щоб прищепити старшокласникам любов до книжки, привчити їх до читання як соціокультурної практики, що визначає якість життя [44].

Програма «Українська література, 10-11 класи (Профільний рівень)» розроблена на основі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 23.11. 2011 р. № 1392), Концепції профільного навчання у старшій школі (наказ МОН України від 21.10. 2013 р. № 1456), з урахуванням ідей «Концептуальних засад реформування середньої школи «Нова українська школа»», «Основ стандарту освіти «Нова українська школа», експериментальної авторської програми з української літератури для 10-11 класів Інституту педагогіки НАПН України (2017 р.), оновленої програми з української літератури для 10-11 класів Інституту літератури НАН України (2017 р.) [38].

Важливо відзначити, що організація літературної освіти в старшій школі передбачає ряд особливостей, спрямованих на розвиток критичного мислення учнів, формування власних естетичних переконань, пошуки власної національної ідентичності та особистісних орієнтирів. Тому логічними є такі підходи до навчання, як:

1. Художній твір вивчається насамперед як мистецьке явище, що репрезентує певний художній стиль та мистецький напрям, його аналіз відбувається передовсім з естетичних підходів.
2. Історія літератури трактується як історія пошуку форм і засобів відображення змін у світогляді і світосприйманні людини певної епохи, осмислення нею свого місця в суспільстві, прагнення гармонії зі світом і самою собою.
3. Предметні знання і вміння розглядаються як засіб читацького й особистісного розвитку учня. Акцент зроблено на формуванні його читацької суб'єктності.

4. У програмі виокремлено діяльнісну лінію, що реалізується через систему формування загальнонавчальних умінь [37].

Стратегічна мета літературної освіти осмислюється як допомога учневі / учениці на шляху до самопізнання, життєвого самовизначення, саморозвитку, самоздійснення [37].

Головною метою літературної освіти є формування компетентного учня-читача як суб'єкта читацької діяльності, особистісного і читацького саморозвитку [37].

Компетентному читачеві притаманні: стійкий інтерес до читання, здатність уявляти і переживати прочитане, критично й рефлексійно мислити, вести діалог із текстом, інтерпретувати прочитане, знаходити авторські і творити власні смисли, відчувати естетичну насолоду від художнього слова, відкривати національні і загальнолюдські цінності, жити й творчо діяти в умовах глобалізаційних змін та полікультурного суспільства, цінувати надбання національної культури і поважати здобутки інших народів [37].

Завдання літературної освіти

1. Збагачення читацького досвіду, розширення кола читання, зміцнення потреби читати; усвідомлення ролі літератури як засобу самопізнання і самотворення; використання досвіду читацької діяльності для розв'язання життєвих проблем.
2. Поглиблення розуміння художнього твору як результату світоглядних і мистецьких пошуків автора, художніх засобів – як засобу донесення до читача авторської ідеї.
3. Розвиток набутих в основній школі вмінь і навичок в усіх видах читацької діяльності, оволодіння різноманітними читацькими стратегіями; удосконалення вмінь діалогічної взаємодії з текстом, інтерпретаційних, аналізу художнього твору; вироблення алгоритму прочитання художніх творів різних естетичних систем, напрямів, жанрів, стилів, опанування здатністю орієнтуватися у світі класичної і масової літератури.

4. Оволодіння змістом української літератури, засвоєння й систематизація основних літературознавчих понять як засобу повноцінного сприйняття, прочитання й інтерпретації художнього тексту. Узагальнення і поглиблення знань про мистецтво слова, умінь розглядати художню літературу в контексті інших видів мистецтва. Формування на основі читацького досвіду переконаності в багатстві української художньої літератури і її значущості серед інших національних літератур.
5. Розвиток культури художнього сприймання, емпатії, відтворювальної і творчої уяви, естетичних потреб, естетичного смаку, естетичних почуттів, читацької культури, установок, мотивів, здатності сприймати художній твір з естетичних позицій, розглядати його в єдності змісту і форми, розрізняти художньо вартісні і низькопробні твори.
6. Формування цілісної картини розвитку української літератури, усвідомлення його закономірностей і тенденцій, здатності розглядати розвиток української літератури як складову загальноєвропейського і світового культурно-історичного процесу, систему історично й естетично обумовлених явищ у взаємозв'язку із зарубіжною та літературами національних меншин і корінних народів України.
7. Розвиток художнього мислення й образного мовлення, мовленнєвої культури, творчих здібностей, чуття художнього слова, жанру, форми, набуття досвіду літературно-творчої діяльності.
8. Засвоєння відображених у художніх творах національних і загальнолюдських цінностей, формування світоглядних позицій, моральних якостей.
9. Вироблення загальнонавчальних, зокрема, організаційно-діяльнісних умінь, здатності самостійно формувати індивідуальну навчальну програму (траєкторію), керувати читацькою діяльністю, особистісним і читацьким саморозвитком.
10. Розвиток умінь працювати з різними видами інформації, зокрема й електронними, здійснювати пошуково-дослідницьку діяльність

(знаходити, сприймати, аналізувати, оцінювати, систематизувати, зіставляти різноманітні факти та відомості).

11. Задоволення пізнавальних інтересів, потреб, розвиток нахилів і здібностей старшокласників, пов'язаних із майбутнім професійним самовизначенням [37].

Ключовими принципами, на яких базується літературна освіта, є, окрім загальнодидактичних (емоційності, свідомості й активності, індивідуального підходу, природовідповідності, наочності, систематичності й послідовності, міцності засвоєння знань і вмінь, єдності навчання й виховання, науковості, доступності, зв'язку теорії з практикою та ін.), принципи означених підходів: ситуативності, особистісного цілевизначення і рефлексії, вибору індивідуальної навчальної траєкторії, опертя на суб'єктний досвід, цілісності, варіативності, системності, синергетичності, співтворчості, первинності учнівської продукції, культуровідповідності та ін. [37].

Важливу роль відіграють і специфічні для предмета «література» принципи історизму, естетизму, емоційності, інтермедіальності, предметних і міжпредметних зв'язків, діалогічної взаємодії та ін.

Програма ґрунтується на літературознавчих принципах аналізу художніх творів: **інтертекстуальності**, діалогізму, світоглядно-філософського та естетичного історизму, ідейності та **міфологізму**, **індивідуалізації художньо-історичного мислення автора**, феноменальності та художньої історичності [Підкреслення наше – Д. У.].

Визначальну роль відіграє принцип вивчення літератури як мистецтва слова [37].

Отже, вважаємо, що програми Українська література : програма для ЗНЗ з укр. мовою навч. 10 – 11 класи. Рівень стандарту / Авторський колектив: Р. В. Мовчан, С. Р. Молочко, Д. І. Дроздовський, Л. Т. Коваленко, А. М. Фасоля, В. І. Цимбалюк. Київ, 2017; «Українська література, 10-11 класи (Профільний рівень)» (Авторський колектив: Г. О. Усатенко, А. М. Фасоля, 2017) враховують всі необхідні принципи, підходи до аналізу літературних явищ

і передбачає формування компетентного учня-читача, здатного осмислити серйозні проблеми теоретичного та художнього змісту.

Тематичний обсяг української літератури 20-30 рр. ХХ століття, її теоретичні засади представлені в програмах досить ґрунтовно, з урахуванням стильових пошуків, художніх експериментів, притаманних післяреволюційній добі. Розглядаються також ключові для нашого дослідження проблеми: художнього міфологізму, функціонуванню міфологічних образів; фольклоризмові поезії Б.-І. Антонича.

Програмою з української літератури для 10-11 класів (рівень стандарту) вивчення творчості Б.-І. Антонича передбачено в обсязі 1 години, що, на нашу думку, не є достатнім. За цей час необхідно репрезентувати такі теми: «Розвиток літератури в Західній Україні (до 1939 р)» та «Богдан-Ігор Антонич» [44].

Поезія Б.-І. Антонича – досить складна для розуміння. До її сприйняття читача треба готувати. Логічним, на нашу думку було б збільшення годин на теми, присвячені творчості митця.

До переваг програми слід віднести наявність підрозділу «Асоціативність. Міфологізм», що презентують питання теорії літератури.

Визначення поняття «міфологізм», подане в базовому підручнику, досить змістовно відображає сутність цієї художньої ознаки твору, що є важливим у руслі нашого дослідження: «Міфологізм – спосіб поетичної реалізації міфу у творах оригінальної літератури. Значення міфу в літературному творі не тотожне змісту першоджерела й залежить від культури епохи, задуму письменника, жанру твору. Той самий міфологічний мотив, опрацьований протягом багатьох століть, набуває в кожній епосі нових значень»[1, с. 136].

3.2. Методичні можливості вивчення творчості Б.-І. Антонича в шкільному курсі літератури

Відповідно до програми «Українська література : програма для ЗНЗ з укр. мовою навч. 10 – 11 класи. Рівень стандарту / Авторський колектив: Р. В. Мовчан, С. Р. Молочко, Д. І. Дроздовський, Л. Т. Коваленко, А. М. Фасоля, В. І. Цимбалюк. Київ, 2017) за 1 годину необхідно опрацювати такі теми:

1. Перлини західноукраїнської літератури: автономність, відкритість зарубіжним традиціям і новітнім процесам, розвиток української літератури в Західній Україні до 1939 р.

2. Богдан-Ігор Антонич. Аполітичність, наскрізна життєствердність, метафоричність і міфологізм поезій; екзотика лемківського краю в контексті вселюдських мотивів. Лемківська конкретика як джерело образних асоціацій. «Зелена євангелія» – нерозривна єдність природи і людини, ідея життєствердження. Поєднання язичницьких мотивів із християнськими («Різдво», «Коляда»).

Проблемі міфологізму в поезії митця приділено окрему увагу, що, на нашу думку, доречно [1, с. 136, 139].

Відповідно до програми «Українська література, 10-11 класи (Профільний рівень)» (Авторський колектив: Г. О. Усатенко, А. М. Фасоля, 2017), призначеної для вивчення української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах за суспільно-гуманітарним напрямом (профіль – філологічний), на вивчення літератури 1920-1930-х років ХХ століття передбачено 7 годин.

Тема «Загальні тенденції епохи» передбачає такі етапи:

- Українська література 1920-1930 років ХХ ст. – новий етап в історії національної культури. Суспільно-політичні умови її розвитку.
- Відображення в літературі духовних пошуків людини післяреволюційного часу.

- Різноманітність стильових манер: романтико-героїчна (Ю. Яновський), лірико-імпресіоністична (М. Хвильовий, Г. Косинка), реалістична (П. Панч, А. Головка), експресіоністична (М. Турянський) та інші.

- «Розстріляне відродження» як духовно-культурне та літературно-мистецьке покоління 20-х–30-х рр. в Україні, яке залишило по собі високохудожні твори в літературі, філософії, живописі, музиці, кінематографії і театрі, і яке було знищене сталінським тоталітарним режимом [37].

Вивчення теми «Богдан-Ігор Антонич. «Зелена євангелія», «Різдво», «Коляда»» розраховано на 1 годину.

- Творчий шлях аполітичного митця. Заборона та визнання. Лемківська етнічна традиція як джерело художнього світу поета та авторського стилю.

- «Зелена євангелія» – нерозривна єдність природи і людини, ідея життєствердження. Поєднання язичницьких мотивів із християнськими («Різдво», «Коляда»). Особливості фольклоризму у літературі минулих часів та творчості Антонича.

Теорія літератури: художній міфологізм, міфологічні образи; фольклоризм поезії.

Суспільний та мистецький контекст: *суспільний контекст* – наукове і мистецьке життя 20-х – 30-х рр. ХХ ст. в Західній Україні; *Мистецький контекст* – Ю. Андрухович, «Дванадцять обручів» [37].

Передбачені програмою аспекти вивчення творчості митця, на нашу думку, не лише сприяють цілісному розумінню ідейного змісту збірок поета, але й визначають її місце в літературному процесі 20-30 років ХХ століття.

Цілком логічною є робота вчителя з інтерпретації поезій Б.-І. Антонича – модерніста (сюрреаліста, неоромантика, символіста). Доцільним, на нашу думку, є поглиблене вивчення творчості митця в межах літературного клубу.

Створення літературного клубу у класі може сприяти активному читанню та обговоренню літературних творів. Учні можуть вибирати твори для читання та поділитися своїми враженнями на щотижневих зустрічах

клубу. Цей метод стимулює самостійне читання, розвиває критичне мислення і сприяє обміну літературними рекомендаціями між учнями.

Для розширення знань учнів із програмового матеріалу, зокрема, творчості митця, та стимулювання їхнього дослідницького підходу до літератури, можна також запропонувати проведення літературних досліджень.

У руслі нашої теми, вважаємо доцільним запропонувати учням дослідження історичного контексту творчості Б.- І. Антонича, життя автора, впливу твору на сучасність, стилістичного аналізу тощо. Учні повинні представити результати свого дослідження перед класом.

Для підвищення ефективності роботи варто організувати *літературний турнір* або *квест*, що може бути захоплюючим способом поглибити знання учнів твори Б.- І. Антонича. Учні можуть бути розділені на команди, які відповідають на запитання, виконують завдання та розв'язують головоломки, пов'язані з різними аспектами літератури.

Доречно також застосувувати сучасні *технології*. Використання технологій може включати в себе *віртуальні екскурсії* до місць подій у літературних творах, створення мультимедійних презентацій про життя автора чи його твори, а також використання *вікторин* для перевірки розуміння текстів та створення інтерактивних завдань. Технології можуть робити навчання більш цікавим та візуально привабливим для учнів.

Доречно, на нашу думку, засосувувати метод «мозковий штурм» та «аналіз цитат».

Слід зазначити, що нещодавно гурт «Пиріг і Батіг» випустив альбом «Зелений» на вірші Богдана-Ігоря Антонича. Мар'ян Пиріг зазначає: «Це певний документально-музичний екскурс як у час, коли була писана ця поезія, так і в особисті роздуми автора над буттям, смертю та незнищенністю матерії. Цією збіркою прагнемо бодай на крихту занурити слухача у дивний і містичний світ Богдана-Ігоря Антонича. А загалом, за допомогою співаної поезії, намагаємося закохувати громадян в українське музичне слово» [25].

Поезію Антонича «Народився Бог на санях» виконують як відому колядку, яку на музику поклав український бандурист Василь Жданкін. Також є версії виконання Тараса Чубая, Христини Соловій та Марини Круть [25].

Зважаючи на зміст програмового матеріалу й спираючись на результати нашого дослідження, нами запропоновано конспект уроку, присвяченого вивченню творчості Б.- І. Антонича.

Тема:

Богдан-Ігор Антонич. Життя і творчість. «Зелена євангелія», «Різдво», «Коляда» «Автопортрет», «Вишні». Аполітичність, наскрізна життєствердність, метафоричність і міфологізм поезій

Мета:

- ознайомити учнів з біографією Богдан-Ігоря Антонича, розкрити особливості поетичного таланту митця, міфосвіту його поезії;
- розвивати мовлення, навички виразного читання;
- виховувати повагу до національної культури.

Методи та прийоми: слово вчителя, «Мікрофон», випереджальне завдання, робота з підручником, бесіда, робота в групах, рефлексія; евристичний, пошуковий методи.

Тип уроку : урок вивчення нового матеріалу.

Обладнання : портрет письменника, підручник, мультимедійна презентація.

Література

1. Антонич Б. І. Повне зібрання творів. Львів: Літопис, 2009. 968 с.
2. Антонич Б.-І. Вибране : збірник / ред.-упоряд. М. Н. Москаленко, авт. передм. М. О. Новикова . Київ : Київ. Правда, 2003. 376 с.

Хід уроку

Мої пісні – над рікою часу калиновий міст,

Я – закоханий в життя прочанин

Б.-І. Антонич.

I. Організаційний момент

1. Привітання. Перевірка готовності учнів до уроку.
2. Створення сприятливої атмосфери для роботи на уроці.

II. Оголошення теми і мети уроку. Мотивація навчальної діяльності школярів

2.1. Слово вчителя

Сьогодні відкриємо для себе нову зірку на небосхилі нашої поезії. Познайомимося з однією визначною особистістю, про яку Д. Павличко сказав: «З вітром століть приходимо до поета й беремо його у вітер століть. Мине небагато часу, і в мисль про українську поезію ввійде ім'я закоханого в життя прочанина, творчість якого буде засвоєна його Батьківщиною, тією «вічною, землею куди ведуть усі стежки і всі дороги».

III. Актуалізація опорних знань

3.1. Робота з епіграфом

Мої пісні – над рікою часу калиновий міст,

Я – закоханий в життя прочанин

Колись давно Б.-І. Антонич написав ці рядки. Спробуйте тільки за ними охарактеризувати людину, яка є їх автором.

3.2. «Мікрофон»

На мою думку, Богдан – Ігор Антонич ...

(Орієнтовна відповідь: Богдан – Ігор Антонич великий поет, у якого великий талант митця. І він обов'язково зреалізує свої можливості й проб'ється через перепони на дорогу передових думок часу).

IV. Вивчення нового матеріалу

Окрім повідомлення, ви ще зможете побачити мультимедійну презентацію. У вас є шанс не тільки прослухати цікаві відомості про літературу в Західній Україні в 30-ті роки, а і побачити безсмертних поетів цього століття.

4.1. Презентація «Поети Західної України»

4.2. Повідомлення учня про літературу в Західній Україні в 30-ті роки

Західноукраїнська література в 30-ті роки ХХ століття збагатилася багатьма новими іменами. Серед поетів виділялися Роман Купчинський, Олег Бабій, Юра Шкрумеляк, Микола Матіїв-Мельник, з молодшого покоління – Богдан Кравців, Богдан-Ігор Антонич, Святослав Гординський. Із Західною Україною була тісно пов'язана творчість емігрантів зі Сходу, які оселилися в Празі, Варшаві і Львові, – Юрія Косача, Олександра Олеса, Олега Ольжича, Євгена Маланюка та ін. Для тогочасного літературного процесу була характерна значна політизація.

Письменники розділялися на три основні групи. Прихильники націоналістичного напрямку згуртувалися навколо журналу «Вісник», редагованого Дмитром Допцовим. До них належали Улас Самчук, Олесь Бабій, Юрій Клен, поети – члени так званої квадриги – Євген Маланюк, Олег Ольжич, Олена Теліга, Леонід Мосендз. До групи «пролетарських» письменників, що орієнтувалися на Радянський Союз, уходили Василь Бобинський, Олександр Гаврилюк, Ярослав Галан, Петро Козланюк, Ярослав Кондра, Кузьма Пелехатий, Степан Тудор та ін. Молоді «пролетарські» письменники об'єдналися в літературно-мистецьку групу «Гроно» й видавали у Львові журнал «Вікна». До них примикала також група «новошляхівців», які гуртувалися навколо журналу «Нові шляхи», редагованого Антоном Крушельницьким. Найбільшим був табір письменників ліберальної орієнтації, до якого можна віднести Петра Карманського, Юру Шкрумеляка, Богдана-Ігоря Антонича, Осипа Турянського, Ірину Вільде, Богдана Лепкого, Наталену Королеву, Андрія Чайковського, Катрю Гриневичеву та ін. Ліберальних поглядів дотримувалися також письменники старшого покоління – Василь Стефаник, Уляна Кравченко, Марко Черемшина.

4.3. Слово вчителя

Постать Богдана-Ігоря Антонича, нехтувана за радянських часів, набуває все більшого значення в умовах української державності й свободи. Безперечно, це один з українських поетичних геніїв ХХ ст. Його метафори ведуть до усвідомлення духовного, вищого й незбагненого начала в людині,

а саме осмислення буття він малює як пробуджену таємним провидінням волю до творчості. Хоч знаємо, що своє тривання у світі він метафізично поширює й на час до свого народження, хочеться все ж починати звичайним твердженням: Антонич був поетом і жив колись у Львові. Його доля повелася з ним, як нерозумна й легковажна жінка. Вона любила іскру молодого натхнення, та коли вона почала затихати, поступаючись місцем змузнілому слову, вона привела до поета свою подругу – смерть – і штовхнула його в її обійми.

Його поезія є незаперечним свідченням того, що великий талант обов'язково зреалізує свої можливості за короткий час і проб'ється крізь перепони провінційного мислення на дорогу передових думок свого часу, дорогу, яка поєднує національного художника із мистецтвом світовим і в той же час із найглибшими й найродючішими пластами рідної землі й рідної культури.

4.4. Робота з підручником

Пропоную ознайомитися з біографією письменника та скласти хронологічну таблицю «Основні віхи життя й творчості Богдана-Ігоря Антонича»

Орієнтовна таблиця

Дата	Події життя
5 жовтня 1909 р.	Майбутній поет народився на Лемківщині, у селі Новиці Горлицького повіту, у сім'ї священника Василя Кота; батько змінив прізвище незадовго перед народженням єдиного сина.
1928 – 1934 рр.	Навчання у Львівському університеті.
1931 р.	Перша збірка «Привітання життя».
1934 р.	Збірка «Три перстені».

1936 р.	Збірка «Книга Лева».
6 липня 1937 р.	Поет раптово помирає.
1938 р.	Посмертні книги «Зелена Євангелія» і «Ротації»

4.5. Слово вчителя

Чи знали ви, що закінчення університету збіглося в Антонича з видатною подією в його житті – виходом у світ другої збірки «Три перстені». Ця книжка поставила Антонича в перший ряд західноукраїнських письменників. У ній були вже всі малярські відкриття, філософські роздуми, блискучі мовні перемоги його поезії. Простота «Трьох перстенів» співвідноситься з образною ускладненістю деяких інших його творів, як промінь сонця з променями прожекторів у тумані.

Б.-І. Антонич під час отримання літературної премії Львівського товариства письменників та журналістів 31 січня 1934 року за свою збірку «Три перстені» шокував шанувальників поезії несподіваними для них міркуваннями: «Я не мандолініст ніякого гуртка. Не вистукую верлібрів на барабані дерев'яного пафосу. Знаю добре, що криця й бунтарство, котурни й сурми наших поетів – це здебільше векслі без покриття». Не тільки читачі, а й письменники були збентежені таким відвертим зізнанням, яке йшло врозріз із традиційним уявленням про роль і місце національного митця в культурі бездержавної нації, власне України.

4.6. Виразне читання вірша підготовленою ученицею

АВТОПОРТРЕТ

«Я все – п'яний дітвак із сонцем у кишені».

«Я – закоханий в житті поганин».

Червоні клени й клени срібні,

над кленами весна і вітер.

Дочасності красо незглибна,

Невже ж тобою не п'яніти?
 Я, сонцеві життя продавши
 за сто червінців божевілля,
 захоплений поганин завжди
 поет весняного похмілля.

4.7. Бесіда

1. Який настрій викликає у нас цей вірш? *(Орієнтовна відповідь: вірш хоча і невеликий за обсягом, проте висловлені в ньому думки важливі для розуміння світоглядних та естетичних засад творчості Б.-І. Антонича)*
2. Назвіть жанр цього твору? *(Орієнтовна відповідь: медитація).*
3. Чому у перших рядках вірша «...невже ж тобою не п'яніти?» звучить мотив захоплення людини красою природи? *(Орієнтовна відповідь: Тому що край де народився Б.-І. Антонич, Лемківщина, це земля, у якій дивовижно переплелися залишки язичницьких вірувань, давнини й незбагнено-чарівний світ природи).*
4. Посилаючись на текст твору, докажіть що її автор – це людина, для якої Богом є природа. *(Орієнтовна відповідь: рядки «Я – закоханий в житті поганин» розкривають уподобання митця).*
5. Чому саме рядки з поезії «Автобіографія» (з книжки «Привітання життя») стали епіграфом до цього твору?

4.8. Слово вчителя

В основі Антоничевого світовідчуття лежить та картина світобудови, у якій є місце й еллінському відчуттю буття як гармонії, і первісне, язичницьке бачення світу, і духовно-активне його освоєння, невіддільне від розумного проникнення в його таємниці. Тому доречно було б записати вам такі теоретичні відомості.

Міфологізм – спосіб поетичної реалізації міфу у творах оригінальної літератури. Значення міфу в літературному творі не тотожне його семантиці в першозразку й залежить від культури епохи, задуму письменника, жанру твору. Відображення в літературному творі давніх міфологічних уявлень часто

опосередковане через трансформовані форми поетичного переосмислення, зокрема через символ.

Асоціативність – певна суміжність, можливо навіть паралельність існуючих у цій суміжності явищ і предметів, здатних утворити зв'язок між собою. У своїй генетичній основі зародження художній образ утворюється саме за законом асоціативності. Певний асоціативний ряд утворює цілісну систему знаків, здатних нести в собі узагальнюючі властивості, відновлення в пам'яті образу за законом асоціативної суміжності, уподібнення, контрасту. Міфологічність ми можемо яскраво відчутти у його книжці «Зелена Євангелія». Мотив незнищенності матерії переходить на цю книгу з «Книги Лева». «Зелена Євангелія» суцільно підкорене ідеї пантеїстичного тлумачення природи. Ніщо тут не було щасливою випадковістю. Книжка була відредагована поетом, і деякі вірші її публікувалися за його життя в пресі. Захищаючи їх від «обурених» читачів, він писав: «Антонич – така сама частина природи, як трава, вільхи, зозулі, лисиці тощо. Частина, органічно зв'язана з загальним біологічним ростом». Але ці слова можуть бути першою нотою в багатій поліфонії філософської творчості поета як величавої пісні про вищі істини людини й природи.

Поезія Антонича – це розпізнавання активного й «потойбічного» буття людини через її перетворення в рослину, і таким чином, включення її життєвих сил у сили насіння, пилка, білого кільчика, не скореного асфальтами й плитами залізобетону зародка майбутнього дерева.

Чому Антонич так часто й так пристрасно «вивчає» взаємини людини й рослини? Справа, здається, у тому, що рослина має неосяжну вірність місцеві народження, дитячу безвідповідальність за своє життя, мінливу зовнішність і вищий смак у створенні своєї індивідуальності. У рослин немає звірячої брутальності й хитрості при відстоюванні своїх прав на життя, зате вони мають мовчазну терпеливість і загадкову витривалість у лютих не сприятливих для життя місцинах. Та найважливіше – це їхня краса, така відмінна від краси людини як тваринної істоти, і божевільна щедрота та безкорисливість, ніби

розрахована на людський пожиток, на допомогу людині. Усе це будить захват поетичної уяви. У віршах книги поет робить глибокі філософські висновки – усе мусить падати, гнити, нищитися, ставати лоном для нового. І ці закони однакові для всіх, хто населяє землю.

«Дерево музики» - так можна назвати кожен вірш збірки. Так спів не тільки переходить у повінь, не лише у квітковий пил, але обертається і в запах, і окріп мелодії. Збірка переповнена зоровими й слуховими образами, які падають їй оригінальності.

А зараз прослухаємо один з віршів цієї книги «Вишні» у виконанні вашого однокласника.

4.9. Виразне читання вірша підготовленим учнем

ВИШНІ

Антонич був хрущем і жив колись на вишнях,
на вишнях тих, що їх оспівував Шевченко.

Моя країно зоряна, біблійна й пишна,
квітчаста батьківщино вишні й соловейка!

Де вечори з Євангелії, де світанки,
Де небо сонцем привалило білі села,
Цвінуть натхненні вишні кучеряво й п'ярко,
Як за Шевченка, знову поять пісню хмелем.

4.10. Робота в групах

А зараз ваше завдання, проаналізувати щойно почуту поезію. Потім представник із кожної групи презентує ваші відповіді.

(Орієнтовна відповідь: Свідомість автора поезії «Вишні» сягає глибин часових шарів, доходить до коренів вірувань і появи міфів. Естетично митець орієнтується на психологічне перевтілення, уособлення, уподібнення ліричного героя явищам природи. Тоді світ людини і світ природи зливаються, міф пояснює сьогодення. Між Б.-І. Антоничем та читачами його поезій часто виникали непорозуміння. Виховані на сприйнятті класичного вірша описового характеру з обов'язковими формальними атрибутами

(строфа, рима, розмір, тощо), на народницькому його тлумаченні як естетизованої ілюстрації певної ідеї, як виконавця виховної чи пізнавальної ролі за рахунок художньої, вони не могли сприйняти Антоничевої лірики. Те, що достеменно мистецтво живе передовсім за законами краси, що воно витворює нову естетичну дійсність, рівновелику будь-якій іншій, для них не було визначальним. Тому поетичні тексти Б.-І. Антонича не знаходили належного прочитання. Зокрема, певне утруднення викликали колоритні метафори вірша «Вишні»: «Антонич був хрущем і жив колись на вишнях, на вишнях тих, що їх оспівував Шевченко». Насправді нічого «незрозумілого» тут немає. Поет, хоч як це звучало парадоксально, виявився прихильником літературної традиції, але забутої, занедбаної, вилученої зі свідомості не лише широкого читацького загалу, а й митців. Мовиться про вживання імені чи прізвища певного автора в написаному творі. Поет керувався іншими настановами. Він уважав себе рівновеликим будь-якій істоті чи рослині, був позбавлений амбітних уявлень про людину як «царя природи». І все ж не випадкове його «перевтілення» в «хруща», адже йдеться про входження у всесвіт шевченківської лірики, у якій Б.-І. Антонич посідає скромне місце, уособлюючись в образі хруща (пригадаймо відомий вірш «Садок вишневий коло хати, Хрущі над вишнями гудуть»). Поет чітко вказує на джерела своєї творчості, тому завжди «цвітуть натхненні вишні, кучеряво й п'ярко».

Для митця Т. Шевченко – це символ духовного вогню нації, мудрець, мислитель, який бачить крізь століття подальшу долю України, яка обов'язково складеться оптимістично:

*Шевченко йде – вогонь, людина, буря –
і дивиться в столітню далеч:
в вогні пробуджена
князівна.*

Себе ж поет розуміє як частину Шевченкового міфу України, елементом ідилістичної картини гармонійного українського світу, міфологізованого

Кобзарем у вірші «Садок вишневий коло хати»; послідовником його художньої традиції (поезія «Вишні»).

V. Узагальнення і систематизація вивченого

5.1. Слово вчителя

А тепер щоб закріпити все вивчене на сьогоднішньому уроці, дайте мені будь ласка відповідь на наступні запитання.

5.2. Бесіда

1. Стисло, використовуючи хронологічну таблицю, розкажіть про життєвий і творчий шлях Б.-І.Антонича.
2. Прокоментуйте естетичні погляди Б.-І.Антонича. (*Орієнтовна відповідь: орієнтується на психологічне перевтілення, уособлення, уподібнення ліричного героя явищам природи*).
3. Хто були літературні вчителі поета? (*Орієнтовна відповідь: Т. Шевченко, П.Тичина*).
4. Що спільного між поезією Б.-І.Антонича та П. Тичини? (*Орієнтовна відповідь: ритмічність мелодики на ґрунті національної традиції, започаткована та, власне, й завершена П.Тичиною (як стверджують літературознавці), продовжилася у творчості Антонича, але вже на рівні метафоричних і символічних образів*).
5. Охарактеризуйте збірки Б.-І. Антонича «Три перстені», «Зелена Євангелія».
6. Чи можна назвати метафори в поезіях Б.-І. Антонича особливими? Чому? (*Орієнтовна відповідь: яскрава багатошарова метафора потребує від читача значних емоційних та інтелектуальних зусиль, широкої уяви для відповідного її сприймання*).
7. Прокоментуйте тезу про єднання поганських і християнських мотивів у ліриці Б.-І. Антонича на прикладі вірша «Автопортрет».

VI. Підсумок уроку

6. 1. Оцінювання відповідей із коментарями.

6. 2. Усна рефлексія

VII. Домашнє завдання

Обов'язкове: вивчити напам'ять вірш «Вишні».

На вибір:

- оглядово ознайомитися зі змістом книг митця «Привітання життя», «Книга Лева», «Зелена Євангелія».
- написати твір-мініатюру на одну з тем: «Моє розуміння поезії Антонича» або «Український образ світу в поезії Антонича».

7. 2. Інструктаж.

– Діти якщо ви обираєте творчу роботу, то її орієнтовний обсяг одна сторінка.

7. 3. Подяка за роботу на уроці.

Дякую за роботу на уроці [51].

Висновки до третього розділу

Організація літературної освіти в старшій школі передбачає ряд особливостей, спрямованих на розвиток критичного мислення учнів, формування власних естетичних переконань, пошуки власної національної ідентичності та особистісних орієнтирів.

Тематичний обсяг української літератури 20-30 рр. ХХ століття, її теоретичні засади представлені в чинних програмах досить ґрунтовно, з урахуванням стильових пошуків, художніх експериментів, притаманних післяреволюційній добі. Розглядаються також ключові для нашого дослідження проблеми: художнього міфологізму, функціонуванню міфологічних образів; фольклоризмові поезії Б.-І. Антонича.

Поезія Б.-І. Антонича – досить складна для розуміння. До її сприйняття читача треба готувати. Логічним, на нашу думку було б збільшення годин на теми, присвячені творчості митця.

До переваг програми слід віднести наявність підрозділу «Асоціативність. Міфологізм», що презентують питання теорії літератури.

Зважаючи на зміст програмового матеріалу й спираючись на результати нашого дослідження, нами розроблено ряд методичних рекомендацій щодо вивчення творчості поета в шкільному курсі літератури.

ВИСНОВКИ

Дослідження міфосвіту літературного твору / творчості письменника відкриває нові шляхи інтерпретації художнього тексту. Незаперечним є тісний зв'язок між літературою та фольклором (міфологією). Сформовані в колективній фольклорній свідомості архетипи, символіка, образність, стилістика значною мірою визначають зміст літературного твору як зразка національної культури.

В основі культури кожного етносу лежить його міфологічний пласт, який навіть через багато століть визначає світоглядні основи носія цієї культури.

Враховуючи тісний зв'язок літератури з фольклором (міфологією), в процесі аналізу художнього твору доцільним, на нашу думку, є шлях його вивчення з погляду міфопоетики.

Вивчення літературного твору з елементами міфології крізь призму міфопоетики сприяє осмисленню результатів авторської рецепції міфу, його творчої обробки, процесів творення письменником цілісної картини світу; ілюструє зв'язки тексту культурою, релігією, біографією автора; виявляє традиційні мотиви, сюжети, образи, що зазнали творчої інтерпретації. Такий підхід дозволяє дослідникові відкрити нові смисли поетичного тексту.

Ми переконані, що в процесі вивчення складових поетичного міфосвіту Б.-І.Антонича використовувати засади міфопоетики як методу літературознавчого дослідження є доцільним. Вивчення літературного зразка крізь призму міфопоетики сприяє окресленню складових авторської рецепції міфу, моделей інтерпретації світових архетипів осмисленню цілісної картини світу митця.

Модерна творчість митця стала предметом ряду літературознавчих студій, присвячених аналізу художнього світу поезії загалом та її міфологічних параметрів зокрема. Поетичний доробок Б.-І. Антонича в

літературознавчому дискурсі осмислюється як модерний (сюрреалістичний) феномен в українській літературі, що базується на українській (праслов'янській) міфосвідомості, є оригінальним поглядом на світ, демонструє особливу форму художнього втілення національних традицій та культурного досвіду, відображає глибокі філософські, культурні та національні аспекти.

Міфосвіт поезії Б.-І. Антонича презентує вміння автора транслювати традиційну міфологічну символіку відповідно до власних естетичних завдань.

Дослідники відзначають інтерес митця до традиційної міфології як такий, що супроводжує його творчість ще з перших творів. Перша збірка поета «Привітання життя» засвідчила тісний зв'язок його світогляду з давніми уявленнями народу про космічний устрій, взаємозв'язки усього живого на землі, про людину як гармонійну частину природи. Надзвичайний оптимізм збірки виявляється через усвідомлення ліричного героя своїх глибинних витоків, суголосності життя людини з всесвітніми рухами.

Міфосвіт поетичних творів митця виявляє оригінальні підходи до традиційних культурних архетипів українців. Вони трансформовані поетом відповідно до власних уявлень про циклічність буття, гармонію між людиною і природою. Стихії вогню, води, землі, повітря осмислюються поетом у традиціях давньоукраїнської міфології.

У творчості поета спостерігаємо зв'язок з античною міфологією, трансформованою відповідно до авторського розуміння сучасності. Культ фізичної краси, започаткований в античній культурі, осмислюється поетом відповідно до власних естетичних пріоритетів.

Поет звертається до теми природи творчості, яка осмислюється ним як дар Вищих сил, що дає людині крила.

Філософське світовідчуття поета визначає його творчі підходи до авторського міфотворення. Б.-І. Антонич творить власний міф світового

устрою, першопочатку і кінця людської цивілізації загалом і життя людини зокрема.

Витоки власної міфоісторії Б.-І. Антонича – у глибині давніх культурних епох, серед яких автор особливо вирізняє слов'янську тематику. У кожній деталі сучасного життя поет вбачає відлуння колишніх часів, зв'язок поколінь. Мотив руху історії по спіралі, повторюваності того, що вже колись вже було – ключовий для поезії митця.

Ключовим поняттям міфосвіту митця є його трактування образу рідної землі. Це і село, і країна, і одна з чотирьох основних стихій (Земля, Повітря, Вода, Вогонь). Осмислені в міфологічному розумінні, вони завжди позиціонуються поетом як тісно пов'язані з світоглядними категоріями рідного народу.

Образ землі ідеалізовано, їй надано священного змісту.

Важливим для розуміння міфосвіту поета є постать Тараса Шевченка. Для митця це символ духовного вогню нації, мудрець, мислитель, який бачить крізь століття подальшу долю України, яка обов'язково складеться оптимістично. Себе ж поет розуміє як частину Шевченкового міфу України, елементом ідилістичної картини гармонійного українського світу, міфологізованого Кобзарем у вірші «Садок вишневий коло хати»; послідовником його художньої традиції (поезія «Вишні»). Такий підхід може розумітися як прийом «міф у міфові».

Поезія Б.-І. Антонича, що ґрунтується на народному світосприйнятті, синкретично поєднує в собі елементи язичницького та християнського світоглядів. Вони співіснують гармонійно, як і в відчуттях людини-носія української традиційної культури. Орієнтуючись на лемківські уявлення про світ, митець розуміє світ, людину в ньому як гармонійне природне поєднання всіх знаків, божественних сил, незалежно від їх релігійно-ідеологічної приналежності.

Торкаючись навіть виразно християнських тем, автор переосмислює їх у руслі свого язичницького світосприйняття. Таку здатність митця поєднувати в собі різні світоглядні пласти, вміння їх трансформувати в межах української ментальності відзначила М. Новикова, назвавши поета «унікальним візіонером язичництва», «реставратором найглибінніших надр української, загальнослов'янської і навіть індоєвропейської міфосвідомості».

Організація літературної освіти в старшій школі передбачає ряд особливостей, спрямованих на розвиток критичного мислення учнів, формування власних естетичних переконань, пошуки власної національної ідентичності та особистісних орієнтирів.

Тематичний обсяг української літератури 20-30 рр. ХХ століття, її теоретичні засади представлені в чинних програмах досить ґрунтовно, з урахуванням стильових пошуків, художніх експериментів, притаманних післяреволюційній добі. Розглядаються також ключові для нашого дослідження проблеми: художнього міфологізму, функціонуванню міфологічних образів; фольклоризмові поезії Б.-І. Антонича.

Поезія Б.-І. Антонича – досить складна для розуміння. До її сприйняття читача треба готувати. Логічним, на нашу думку було б збільшення годин на теми, присвячені творчості митця.

До переваг програми слід віднести наявність підрозділу «Асоціативність. Міфологізм», що презентують питання теорії літератури.

Зважаючи на зміст програмового матеріалу й спираючись на результати нашого дослідження, нами розроблено ряд методичних рекомендацій щодо вивчення творчості поета в шкільному курсі літератури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авраменко О. Українська література (рівень стандарту) : підруч. для 11 кл. закл. загальн. середн. Освіти. Київ: Грамота, 2019. 256 с.
2. Антонич Б. І. Повне зібрання творів. Львів: Літопис, 2009. 968 с.
3. Антонич Б.-І. Вибране : збірник / ред.-упоряд. М. Н. Москаленко, авт. передм. М. О. Новикова . Київ : Київ. Правда, 2003. 376 с.
4. Андрусів С. Модус національної ідентичності: Львівський текст 30-х років ХХ ст. Тернопіль, 2001. 340 с.
5. Бетко І. Біблійні сюжети і мотиви в українській поезії ХІХ – початку ХХ століття.– Зелена гора – Київ, 1999. 160 с.
6. Бетко І. Лірика Богдана-Ігоря Антонича у дзеркалі аналітичної психології Карла-Густава Юнга. *Слово і Час*. 2003. № 2. С. 7–13.
7. Бовсунівська Т. В. Химера у західно-європейському та українському романтизмі. *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України*. 2000. № 6. С. 48-50.
8. Вільде І. Образи й порівняння в поезії Богдана Ігоря Антонича // *Весни розспіваної князь : слово про Антонича : ст., есе, спогади, листи, поезії / упоряд. М. М. Ільницький, Р. М. Лубківський, передм. Л. М. Новиченка*. Львів : Каменярь, 1989. 429 с.
9. Даниленко І. Молитва в ліриці Богдана-Ігоря Антонича. *Слово і час*. 2008. № 8. С. 22-30.
10. Дмитрів І. Образ світла у творчості Богдана Ігоря Антонича. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2014. Вип.10. С.131-135.
URL : http://www.aphn-journal.in.ua/archive/10_2014/22.pdf
11. Дунай П. Поетичний космос Б.-І. Антонича. *Українська мова та література*. 1999. Ч. 40. С.1–3.
12. Зубрицька М. Топос молитви у творчості Б. І. Антонича та його рецепційне навантаження. *Мистецтво творить шал і розум. Творчість*

- Богдана Ігоря Антонича: рецепції та інтерпретації: зб наук. праць.* Львів, 2011. С. 134-144.
13. Ільницький М. На перехрестях віку : у 3 кн. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. Кн. I. 838 с.
 14. Ільницький М. Осягаючи феномен Антонича. *Урок української*. 2001. № 2. С. 48–53.
 15. Ільницький М. Образ нічного неба: архетип місяця у поезії Б.-І. Антонича та Ф. Г. Лорки. *Дивослово*. 2003. № 4. С. 2-5.
 16. Ільницький М. Недоорані перелогі. Богдан-Ігор Антонич: Нарис життя і творчості. Київ, 1991. 207 с.
 17. Історія української літератури ХХ століття : у 2 кн. : підруч. для вузів. Київ : Либідь, 1998. Кн. 1: Перша половина ХХ ст. 464 с.
 18. Ільницький Д. Творча праця для Антонича є великою мистецькою відповідальністю. *Варіанти*. Культура. 2 липня 2012. URL : <https://varianty.lviv.ua/publikatsiyi/danylo-ilnytskyi-tvorcha-pratsia-dlia-antonycha-ye-velykoiu-mystetskoiu-vidpovidalnistiu>
 19. Ільницький Д. Літературознавчі погляди Богдана-Ігоря Антонича. *Слово і час*. 2006. № 12. С. 35-43. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11246/06-Ilnytsky.pdf?sequence=1>
 20. Кернер Г. Міфотворчість у поезії Богдана-Ігоря Антонича і Володимира Свідзинського. *Сучасність*. 2001. N 12. С. 125–139.
 21. Кобзар О. І. Міфопоетика як предмет і метод літературознавчого дослідження. *Наукові записки*. Випуск 15. Серія «Філологічна», 2010. С.131-139. URL : http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/10247/1/Nznuoaf_2010_15_23%20%281%29.pdf
 22. Ковалів Ю. І. Б.-І. Антонич. Б-ка «Дивослова». 2006. № 7. С. 52–64.

23. Ковальчук М. Міфологічні персоніфікації космічних тіл, явищ природи у мовно-поетичній традиції Б.-І. Антонича та О. Олеся. *Український смисл*. 2008. С. 102–109.
24. Костюк Ірина. Міфологема: історія поняття в науковому дискурсі / *ВІСНИК Львівської національної академії мистецтв*. Випуск 22. С. 405-415. URL : https://lnam.edu.ua/files/Academy/nauka/visnyk/pdf_visnyk/22/38.pdf
25. Котубей-Геруцька О. Меланхолійний бунтівник, найзагадковіша «квітка зла»: ким був Богдан-Ігор Антонич, лемко, який обрав українство. Суспільне. Культура. URL : <https://suspilne.media/culture/780543-melanhelijnij->
26. Леві-Стросс К. Міт та значення. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. Марії Зубрицької. 2-е вид., доповнене. Львів: Літопис, 2001. С. 448-465.
27. Літературознава енциклопедія: У двох томах. Т. 2 / Авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 624 с.
28. Мафтин Н. На березі вічності: модель художнього світу Богдана-Ігоря Антонича. *Слово і час*. 2008. № 6. С. 51-56.
29. Новикова М. Міфосвіт Антонича. Хрестоматія з української літератури для 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Ч.1. URL : <https://www.info-library.com.ua/books-text-9942.html>
30. Новикова М. Міфосвіт Антонича: біос та етос // Міфи та місія. Київ, 2005. 432 с.
31. Огієнко І. Соняшний поет Б.- І. Антонич / Іван Огієнко (Митрополит Іларіон). *Наша культура*. 1936. Кн. 3. С. 215-216.
32. Поліщук Я. Символи і метаморфози / своєрідність християнської символіки в модерній українській поезії перших десятиліть ХХ століття. *Дивослово*. 1997. №12. С. 2-5.

33. Пономаренко О. Астральна символіка в поезії Б.-І. Антонича (децентралізовані образи світил). *Слово і час*. 2004. № 5. С. 30-37.
34. Пономаренко О. Образ сонця в поезії Б.-І. Антонича і Т. Шевченка (взаємоперетікання християнських і язичницьких символів). *Українська мова і література в школі*. 2004. С. 51-56.
35. Пономаренко О. Централізовані образи світил у поезії Б.-І. Антонича. *Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2004. № 4. С. 185–193.
36. Пономаренко О. Б. Національний міфосвіт поезії Б.-І. Антонича: аспект художнього образу-символу. Автореф. дис ...канд. філол. наук: 10.01.01. Київ, 2007. 30 с. URL : <https://mydisser.com/en/avtoref/view/mifosvit-poezii-b-i-antonicha-aspekt-hudozhnogo-obrazu-simvolu.html>
37. Програма «Українська література, 10-11 класи (Профільний рівень)» / Авторський колектив: Г.О. Усатенко, А.М. Фасоля, 2017. URL : <https://docs.google.com/document/d/>
38. Привалова С. Символізм поезії Богдана-Ігоря Антонича. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2011. № 6. С. 8-11.
39. Руснак І. Поезія Богдана-Ігоря Антонича: від українських джерел до світової культури. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2003. № 6. С. 6-9.
40. Словник символів / О. І. Потапенко, М. К. Дмитренко, Г. І. Потапенко та ін. Київ : Редакція часопису «Народознавство», 1997. 156 с.
41. Соловей Е. Типологія української філософської лірики ХХ ст. Міфософська типологічна лінія (Б.-І. Антонич і В. Свідзинський). *Соловей Е. Українська філософська лірика*. Київ : Юніверс, 1999. С. 115-183.
42. Стефановська Л. Різні обличчя Антонича. *Антонич. Антиномії*. Київ, 2006. 312 с.

43. Ткачук М. Художній світ лірики Богдана Ігоря Антонича. *Studia methodologica*. 2015 (40). С. 53-70. URL : <http://dspace.tnpu.edu.ua/bittream/123456789/6364/1/Tkachuk.pdf>
44. Українська література : програма для ЗНЗ з укр. мовою навч. 10 – 11 класи. Рівень стандарту / Авторський колектив: Р. В. Мовчан, С. Р. Молочко, Д. І. Дроздовський, Л. Т. Коваленко, А. М. Фасоля, В. І. Цимбалюк. Київ, 2017.
45. Хопта С. Поет весняного похмілля – Богдан-Ігор Антонич. *Дніпро*. 2009. № 11. С. 148-150.
46. Фрай Н. Архетипний аналіз: теорія мітів. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. Марії Зубрицької. 2-е вид., доповнене. Львів: Літопис, 2001. С. 142-176.
47. <https://uk.wikisource.org/wiki/>
48. <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=4559>
49. <https://osvita.ua/school/literature/a/66675/list-3.html>
50. <https://nashe.com.ua/song/17864>
51. <https://naurok.com.ua/konspekt-uroku-z-ukra-nsko-literaturi-literatura-v-zahidniy-ukra-ni-do-1939-roku-bogdan-igor-antonich-zhittya-i-tvorchist-avtoportret-vishni-114978.html>